

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

Ecuatie cu trei
„cunoscute“

Balenele
semnalizează
S.O.S.

O evadare
spectaculoasă

Pe caniculă o oază de
umbră: pasajul subteran

Foto : V. Koșevoi

PAGINA DE UMOR:

Farfuria zburătoare
de la cișmea

Un incident regretabil

Deșteptătoarele

ANUL XXIV

28

(1217)

12 iulie 1968

12 pagini,

1 leu

Tandrețe leonină

Foto : N. Kuznețov

PROZA DRUMETIEI

Muza călătoriilor îndepărtate

...La Vitebsk am intrat în contact cu șoferii, pentru prima dată. Asta din pricină că bătrina noastră „Pobeda” refuza cu încăpăținare s-o pornească drum. De îndată, șoferii tuturor mașinilor ce staționau în stradă s-au strâns în jurul automobilului nostru, organizând un veritabil miting.

Fiecare șofer avea explicația lui cu privire la refuzul mașinii de a se urni din loc. Unii afirmau că „acumulatorul e pe drojdie”, alții că „articulațiile au cedat”; mulți ne-au asigurat că totul se datorează „curentului care face masă”; cîțiva erau siguri de „inecarea carburatorului”; alții se îndoiau de starea delco-ului, în vreme ce alți cîțiva coleși de-ai lor, zimbînd disprețuitor, ne curățau buziile în tăcere... Pînă la sfîrșit, un bătrîn șofer cu părul alb se apropie de automobilul nostru și ne spuse: „Pînă și un copil își poate da seama că mașina asta n-o pornește decît în direct”.

Trebuia să plecăm, eram grăbiți, dar șoferii nu se lăsară pînă nu ne lustruiră caroseria, dîndu-ne și zeci de sfaturi, toate foarte utile.

Pe parcurs, am avut numeroase alte întîlniri cu șoferii și fel de fel de pănăni cu automobilul nostru. Începuse chiar să mi se pară că toți conducătorii auto din nord-vestul Rusiei au reparat mașina noastră. Cu această ocazie mi-am format convingerea că unul dintre aspectele cele mai plăcute ale profesiei de șofer este dragostea de mașină, ca și cum ar fi vorba de-o ființă vie. Fiecare are la dispoziție o mulțime de calificative expresive pentru mașina sa. Există, astfel, mașini „de o răbdare îngerească”, „supuse”, „susceptibile”, „muncitoare”, în vreme ce altele „nu sint automobile, ci niște copii”.

La nord de Vitebsk începe o regiune întinsă de păduri și de lacuri.

Mă îndoiesc că ar mai fi în Rusia locuri de o asemenea frumusețe virgină și de o asemenea diversitate de peisaj.

Lacurile nenumărate, de un albastru aproape negru, vîgăunile pietroase, colinele ce își înalță armonios spre cer virfurile piramidale ale brazilor, potențele de țic și colo, malurile reci și înspumate ale apelor, cu susurul lor, șerul întepător, cu miresme de rășină și răchiițele, cîntul pîțigoilor, care aduce cu clinchetul paharelor ciocnite, micile așezări cu denumiri incintătoare: Privighetoearea, Clopoței, Drăcușorii, razele aurorelor prelungi peste mlaștini, stelele cerului palid, veșnic tăcut, toate acestea ne păreau extraordinare și aveam im-

presia că ne-am rătăcit prin niște locuri uitate de lume.

De fiecare parte a drumului, care ba urca brusc spre o „gură forestieră”, ba se precipita spre o prăpastie, se aflau numeroase gropi comune, mai ales lângă Neval. Aici se dăduseră lupte grele în timpul războiului. Mormintele au dispărut sub monumentele acelor și conurilor de pin, brodate cu garoafe albe, care încă nu înfloriseră și răspindeau arome de abia simțite.

La Pustoșka, o mică așezare de pădure, ne-am oprit pe o movilă, deasupra unui lac ce se pierdea în ceață. Trebuia să luăm benzină. Am intrat în vorbă cu două femei liniștite, cu ochii căprui și sprincenele negre. Erau, pe semne, surori. S-au mirat cînd au auzit că veneam cu automobilul de la Moscova, („Ce departe e!”) și s-au înduioșat („Nu e greu, atîta timp în mașină?”).

— Ce frumos e aici! le-am spus eu femeilor

— Da, mi-a răspuns cea mai în vîrstă. Dar Pustoșka noastră nu-i nimic față de Alol. E incintător. Înainte de a ajunge la Alol, trebuie neapărat să vă opriți și să-l priviți, în toată frumusețea lui.

Lacul care purta acest nume straniu ne-a apărut pe neașteptate. Mașina a luat cu toată viteza o turnantă foarte strînsă și am avut impresia că e gata-gata să se arunce în apa lui neagră. Lacul urca spre orizont, pîrînd ușor înclinat și, vreme de o clipă, în apele lui s-au oglîndit frunzele purpurii, zidul tîndr al trestiiilor și ultimele raze ale soarelui în asfințit. Cercurile pe care le formau la suprafața apei peștii, cu salturile lor, transformau reflexele într-o țesătură plină de culorile nuanțate ale toamnei nordice.

Konstantin Paustovski

ENIGME PESTE VEACURI

Creatorul „Odiseei” — o femeie?

Sub titlul de mai sus R. Belousov publică în „Literaturnaia Gazeta” o notă amplă în legătură cu paternitatea (mai

precis, cu maternitatea) celebrei opere a antichității eline. După cum se știe, de-a lungul vremurilor, cercetătorii literari și-au pus adesea întrebarea dacă „Iliada” și „Odiseea” pot fi atribuite unui singur autor, fie el și Homer. Diversitatea stilistică a epopeilor și numeroasele surse de inspirație ce se împletesc în paginile lor par să pledeze pentru mai mulți autori.

Încă în urmă cu mai bine de o sută de ani, pe baza analizei amănunțite a textelor, unii istorici literari au ajuns la concluzia că „Iliada” și „Odiseea” sint create de doi autori diferiți. Lui Homer i se atribuie paternitatea primei cărți. În ceea ce privește cea de a doua — părerea sint împărțite. Încă în 1897, englezul Butler a emis ipoteza conform căreia „Odiseea” este opera unei femei. Butler socotea că autoarea este originară din Sicilia. De altfel originea siciliană a creatorului „Odiseei” o proclamase, încă înainte de el, un istoric literar din Noua Zeelandă. Acesta din urmă nu atribuia unei femei epopeea, în schimb credea că reușise să stabilească numele exact al autorului: Drepanodor.

Ipotezele acestea au fost acoperite de praful timpului. De curînd, însă, o lucrare apărută în Italia vine să le actualizeze. Studiul lui Vittorino Barrabini, intitulat „Descoperirea Odiseei”, a făcut vîlvă mai întîi în Italia și apoi în restul lumii. După părerea cercetătorului, „Odiseea” a fost concepută o sută de ani după „Iliada”, deci nu poate fi vorba de același autor. În afară de aceasta, Barrabini reia opinia lui Butler și încearcă să demonstreze că „Odiseea” s-a născut din inspirația unei poete.

Pe ce se bizuie această concluzie? Barrabini afirmă că studiul atent al textului, într-o traducere mai apropiată de sensurile originalului și efectuată de el însuși, arată că în „Odiseea” abundă descrierea interioarelor, a obiectelor de folosință casnică, a regulilor vieții de familie — trăsături caracteristice unui spirit de observație feminin. „Mie mi se pare, susține Barrabini, că este cu totul probabil ca poemul antic să fi fost conceput, ca să spunem așa, din punctul de vedere al unei femei”. O dovadă în plus ar fi descrierea scenelor de dragoste. „Dacă în „Iliada” aceste scene sint foarte realiste, în „Odiseea” ele sint astfel zugrăvite, încît pînă și limba folosită dovedește o anumită pu-doare, specific feminină”.

Înaintînd cu ipotezele sale pe drumul exegezei literare, cercetătorul italian încearcă o altă analogie între eroii „Odiseei” și autorul ei. Așa cum cercetătorii mai vechi au socotit că aedul Democos intruchipează trăsăturile lui Homer, Barrabini apreciază că autoarea epopeei s-a identificat cu Nausicaa, personaj de seamă al „Odiseei”.

Nu mai puțin interesante sint și argumentele privitoare la localizarea poemului antic. Barrabini a întreprins studii speciale în acest sens, considerînd că „Odiseea” trebuie să-și găsească un cadru geografic precis, așa cum cercetările lui Schliemann, din 1870, ducînd la descoperirea Troiei, au oferit „Iliadei” postamentul solid al adevărului istoric.

Pînă la el se credea că itinerarul „Odiseei” cuprinde întreaga Mare Mediterană. Barrabini îl circumscrie la coastele Siciliei. Această regiune a Italiei de astăzi este fundalul geografic folosit de „autoarea” „Odiseei”. Bizuin-du-se pe detaliile poemului, autorul localizează ținutul Ciclopiilor nu departe de orașelul Trapani, la Pizzolungo, în Sicilia, iar vestita cale de apă dintre Scylla și Charybda se identifică cu strîmtoarea Messina.

În felul acesta, cercetătorul italian reușește să alcătuiască o adevărată hartă a „Odiseei”, căreia timpul îi va conferi, poate, un certificat de autenticitate științifică.

VITRINA

Legendă și realitate

În fiecare an, pe planeta noastră se nasc peste 50.000.000 de copii, care, de la o anumită vîrstă, încep să citească. În acest fel, precum și pe calea tradiției orale, ei află cum au trăit și ce au înfăptuit părinții și strămoșii lor. Dar în mod firesc, informația transmisă e selectivă. În haosul faptelor pe care timpul le deplasează implacabil spre trecut, istoria și tradiția fac, cum s-ar zice, ordine. Cunoscut de adolescenți numai din cărțile de școală și din „povestiri”, trecutul le apare, astfel, ca un fel de epopee eroică, plină de primejdii, dar atrăgătoare. De aceea, fiecare promoție nouă se grăbește să înfrunte viața și fiecare își strigă alar-

mant dezamăgirea atunci cînd constată că între viață, așa cum și-o închipuise, și viața adevărată e o deosebire imensă. Iată de ce „șocol” produs de prima întîlnire cu viața veritabilă a constituit din cele mai vechi timpuri o temă literară foarte frecventă. Se pare însă că niciodată nu i s-a acordat o atenție atît de mare ca acum.

Dintre numeroasele lucrări de proză dedicate acestui subiect de către scriitorii sovietici, cititorii români pot acum lua cunoștință cu încă una: **Legenda continuă**, * de Anatoli Kuznețov. Aparținînd generației de scriitori care s-a afirmat la mijlocul deceniului trecut, Anatoli Kuznețov i-a iritat la timpul său pe cîțiva critici mai anchilozați prin brutalitatea și dezinvoltura cu care spunea pe nume unor laturi puțin atrăgătoare ale realității. De data asta, însă, însemnările lui Tolea (eroul principal și, posibil, un alter-ego al scriitorului) ne cîștigă printr-o anumită candoare, prin absența oricărei artificialități; dar tînarul absolut nu zece clase, care, nehotărît ce trebuie să facă în viață din moment ce n-are perspectivă să-și continue studiile, se decide să plece ca lucrător la un mare șantier siberian, nu ne spune nimic din ceea ce nu știam și pînă acum despre societatea socialistă.

O altă temă predilectă a literaturii sovietice care se regăsește în **Legenda continuă** este lupta pentru eliberarea societății socialiste de atitudinile incompatibile cu etica ei.

Volumul te cîștigă și prin compoziția lui nepretențioasă, care adună doar la un loc și ordonează într-o anumită măsură însemnările de jurnal ale unui tînar abia ieșit de pe băncile școlii, naiv încă, dar plin de încredere în forțele sale, neștiutor de sine, dar exigent cu alții, foarte grăbit să capete răspunsuri la întrebările care-l frămîntă și de aceea descumpănit cînd își dă seama că nici oamenii mai în vîrstă nu au chei potrivite pentru toate lacătele vieții.

Lucrurile se complică prin aceea că, și acolo, în linia întîia, unde se pare că e tîrîmul celor însetați de eroism, drumul este barat mereu de indivizi de speță josnică, care, și pe șantierul hidrocentralei de la Irkutsk, nu se îngrijesc decît de propria lor chiverniseală. Pe Tolea îl chinuie mai ales întrebarea: de ce și aici ei trăiesc mai bine, iar cei cinstiți și puri au parte de toate greutățile? Se pare că pe unii critici i-a descumpănit faptul că la acest „de ce?”, autorul se ferește de răspunsuri categorice. Căci în capitolul Salonul numărul 5 inginerul Mișa Ohlonski, pe care Tolea îl cunoaște în spital, pledează mai degrabă pentru o atitudine, decît pentru o soluție. „Stau și mă minunez: vorbiți într-una că fiecare își urmărește numai interesele personale, că paraziții o duc mai bine decît oamenii cinstiți! Vă plîngeți, vă smiorcăiți, gata, v-ați speriat. Merită oare? Priviți poporul, această forță nemaivăzută în istorie! Puneți mina, munciiți cu adevărat, nu vă smiorcăiți, nu vă încurcați printre picioarele altora. Fapte, nu vorbe!”

În ciuda caracterului său declarativ, patosul cărții e în acest răspuns. Împotriva tuturor greutăților, prin eforturile celor demni, istoria își croiește drum. Sensul vieții e în conștiința participării la împlinirea ei, în capacitatea de a-ți crea un sens și de a-l rămîne fidel.

E suficient acest răspuns? E un lucru de care fiecare cititor își va da seama abia după citirea cărții.

Mihai Novicov

*) Editura pentru Literatură Universală, București, 1968.

NAVIGAȚIE

Curse singuraticice

Explorarea regiunilor necunoscute de pe glob și premierele alpiniste s-au completat în ultimii ani cu încă o performanță care solicită la maximum curajul, inițiativa, rezistența fizică și morală a participanților: navigația solitară pe distanțe mari. Vasele cu pinze folosite în acest scop sint atât de variate, încât unele (de pildă trimaranul, care are trei coci) și-au pierdut înfățișarea clasică.

Prima „cursă” transatlantică a avut loc în 1960 în urma unui pariu, pe o jumătate de coroană, între un comandant naufragiat și salvat ca prin minune în timpul războiului și celebrul Sir Francis Chichester. Popularitatea competiției organizate din 4 în 4 ani a crescut considerabil după cum o dovedește numărul participanților: 5 în 1960 și 15 în 1964. Anul acesta, în ziua de 2 iunie, pe o ploaie torențială dar pe o mare liniștită, escortați de vase ale marinei britanice și de sute de ambarcațiuni de plăcere, au părăsit portul Plymouth 34 de bărbați, o femeie și... un câțel (însoțitorul oficial admis al celei din urmă). La 28 iunie, după 26 zile, 20 ore și 32 minute, sosea la Newport (Statele Unite) învingătorul: Geoffrey Williams în vîrstă de 25 ani. El a redus cu 7 ore și 24 minute timpul realizat de francezul Tabarly în 1964. Este adevărat că a avut un colaborator prețios: un calculator electronic căruia îi transmitea prin radio observațiile de la fața locului și

Infruntind oceanul

care îi indica apoi ruta cea mai bună de urmat. În plus vasul lui beneficiază de toate avantajele tehnicii moderne, printre care un compas ce dă alarma dacă ambarcațiunea deviază de la cursul stabilit.

Dintre ceilalți participanți, cîțiva au fost siliți să abandoneze din cauza avariilor suferite, doi (un francez și Edith Baumann, prima femeie care s-a lansat într-o asemenea aventură) au naufragiat dar au fost salvați, iar ceilalți continuă să sosească la destinație, căci traversarea durează 20—60 zile.

Amatorii de yachting se pasionează însă în același timp și pentru întrecerea constînd în înconjurul lumii fără escală. Mai puțin spectaculoasă decît traversarea Atlanticului, această probă este însă infinit mai dificilă. La ora actuală distanța dintre Europa și America de Nord (3 000 mile) pare acceptabilă, parcursul este cunoscut și relativ ușor de supravegheat, în așa fel încît

securitatea navigatorilor poate fi asigurată. În schimb, ocoul lumii nu se face după o rută dinainte stabilită, singurele condiții fiind: 1) plecarea din și sosirea în același port, situat la peste 40 grade latitudine nordică și 2) dublarea Capului Horn și Capului Bunei Speranțe. O asemenea călătorie, care poate dura și 300 de zile, impune navigatorului o extraordinară oboseală fizică și nervoasă, iar trecerea Capului Horn reclamă multe calități plus... un dram de noroc. Pînă acum numai nouă participanți, unii marinari încercați, alții începători temerari, au avut curajul să se înscrie în această cursă în care trebuie să pornească între 1 iunie și 31 octombrie. Trei dintre ei au și luat startul.

REUNIUNI
INTERNATIONALEGrefele cardiace
în atenția O.M.S.

După cum am anunțat într-un număr anterior, în a doua jumătate a lunii iunie s-au întrunit, la sediul Organizației Mondiale a Sănătății de la Geneva, 24 de specialiști în problemele grefei cardiace. Pe ordinea de zi a consfățuirii au figurat trei puncte principale:

1) Mijloacele actuale prin care se poate lupta împotriva barierei imunologice naturale, adică împotriva opoziției inversunată a organismului față de tot ce-i vine din afară și i se pare periculos. În această categorie se înglobează atât microbii, cît și un țesut grefat în scopuri terapeutice, împotriva căruia organismul își mobilizează toate forțele pînă îl elimină (este ceea ce se numește respingerea grefelor).

2) În ce cazuri este indicată transplantarea și după ce criterii urmează să fie aleși bolnavii cărora li se grefează inima (primitorii) și donatorii.

3) Cînd se poate socoti că a intervenit moartea clinică.

Declarația comună, asupra căreia toți participanții au căzut de acord, rela și dezvoltă multe din părerile emise pînă acum.

Astfel, în alegerea donatorului trebuie să se respecte următoarele condiții: în momentul prelevării, inima ce urmează să fie grefată să se afle în perfectă stare; țesuturile donatorului să se înrudească cu ale primitivului din punct de vedere imunologic (pentru ca organul străin să fie acceptat); funcțiile cerebrale ale donatorului să fi încetat total și fără posibilitate de revenire.

Primitivul trebuie să sufere de o boală cardiacă care evoluează spre un sfîrșit fatal și care nu mai este influențată de tratamentul medicamentos sau de procedee chirurgicale. Pentru a avea toate garanțiile, aceste criterii nu vor fi stabilite de chirurghi, ci de alte două echipe, una responsabilă de întreruperea tratamentului medical și cealaltă de toate aspectele nechirurgicale ale transplantării.

Toți specialiștii au acordat foarte mare importanță grupurilor tisulare și compatibilității lor. Ei au fost de părere că aceste grupuri trebuie determinate în paralel și prin aceeași metodă pentru a putea asigura cea mai mare apropiere dintre donator și primitiv, mai cu seamă în cazurile în care există mai mulți bolnavi în așteptarea unei grefe. Deoarece s-a demonstrat utilitatea mașinilor electronice, existente astăzi, care aleg cel mai bun primitiv pentru un rinichi disponibil, este de dorit să se realizeze o instalație asemănătoare și pentru grefele de inimă.

Conferința a preconizat crearea unui organism internațional care să țină evidența tuturor transplantărilor cardiace. În plus, s-a adoptat principiul conform căruia echipele chirurgicale care efectuează grefe la oameni trebuie neapărat să posedă o vastă experiență de laborator (operații pe animale), să fi demonstrat nu numai că stăpînesc tehnica, ci și că sint familiarizate cu procesele care amenință supraviețuirea grefei. În fine, ele trebuie să lucreze mină în mină cu imunologi capabili, specializați în determinarea grupurilor tisulare și în tratamentul care suprimează temporar imunitatea, pentru a evita eliminarea grefei.

DEMOGRAFIE

De la 5 la 66 milioane
de locuitori

În ultimii zece ani s-a remarcat un masto exod al populației spre orașe. În marile localități urbane din Asia, Africa și America Latină numărul locuitorilor s-a dublat și continuă să crească mult mai repede decît cel al populației rurale. Dacă ritmul se va menține, e posibil ca în 1975 în aceste orașe să se producă o nouă explozie demografică, exprimată printr-un număr dublu de locuitori față de 1960. Pe baza datelor culese pînă în prezent, pentru unele localități urbane se prevăd creșteri pe drept cuvînt spectaculoase. Calcutta, de exemplu, care în momentul de față are sub 5 milioane de locuitori (împreună cu suburbiile) va putea ajunge, în anul 2 000, la o populație de 36 pînă la 66 de milioane.

Tendința către supraaglomerarea orașelor fiind aproape generală, se pare că peste cîteva decenii 80 la sută din populația globului va fi concentrată în așezările urbane. Pînă la sfîrșitul anului 2 000 locuitorii orașelor vor beneficia de un spor de 3 miliarde de oameni, aproape tot atîți cîți trăiesc azi pe tot globul.

Unde va locui multimea de orășeni? Proiectele sint numeroase. Unul dintre ele preconizează clădirea unor edificii din sticlă și beton în largul mării. Autorii recomandă înălțarea unor Veneții moderne, sîrîșinite pe piloni înplîntați în solul de pe fundul mării. Populația ar urma să fie de aproximativ 30 000 de oameni. Concepute sub formă de imense amfiteatre, orașele marine vor fi ocrotite de furia vînturilor și a valurilor de ziduri bine consolidate și vor comunica cu uscatul cu ajutorul elicopterelor și al navelor pe pernă de aer.

La prima vedere, orașele marine par o fantezie, una din multele legate de anul 2 000. Inginerii le-au caracterizat însă drept fantezie posibilă, calculînd că asemenea orașe pot lua naștere în largul mării nu prea adînc și însoțite de fluxuri puternice: Marea Nordului, Baltica, Adriatica, Neagră, în golfulurile Mexicului și Persic, de-a lungul coastei Oceanului Atlantic cuprinsă între orașele Rio de Janeiro și La Plata. Mai mult, ei afirmă că ștînta și tehnica actuale sint în măsură să construiască de pe acum orașe în largul mării, deși proiectele prevăd realizarea lor în următoarele cinci decenii. Se pare că primul oraș marin va lua ființă în Anglia, la 25 de kilometri de Yarmouth. Pereții dubli din materiale plastice, umpluți cu apă, îl vor feri de intemperii, iar un zid înălțat la extremitatea nordică îl va adăposti de vînturile puternice. Ferestrele clădirilor cu 16 etaje vor fi orientate spre interior, unde va fi amenajat un lac.

În proiectul orașului marin figurează toate instituțiile necesare unei așezări urbane moderne. Nu lipsește, bineînțeles, nici terenul de fotbal. În ceea ce privește radioteleviziunea, programele vor fi recepționate de pe uscat.

A. Koloskov

— Ca de obicei, directorul o ia de la Adam și Eva

AERONAUTICĂ

„F-a-n-t-a-s-t-i-c-o“!

Anul acesta, la Salonul internațional de aeronautică de la Torino au participat 14 țări. Avioanele și elicopterele sovietice au stîrnit interesul specialiștilor și al publicului, după cum rezultă și dintr-un articol publicat în ziarul milanез „Tempo“, din care reproducem un fragment.

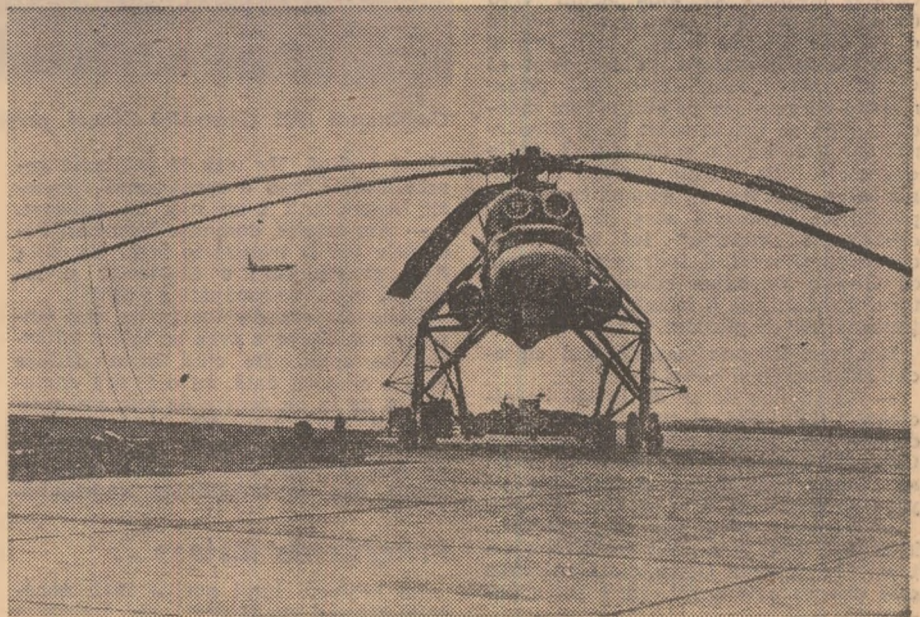
„Astăzi industria aviatică și cosmică numără mult mai mulți muncitori și tehnicieni decît sute de alte ramuri mai vechi. Expoziții ca Salonul de aeronautică de la Torino ne ajută să facem un bilanț în acest domeniu.

În actualul salon atrage atenția, în primul rînd, participarea masivă a Uniunii Sovietice. U.R.S.S. a prezentat elicopterele de dimensiuni mari „Mi-6“, „Mi-8“ și „Mi-10“ și patru avioane, dintre care două — „Iak-40“ și colosul „Anteu“ — s-au dovedit deosebit de interesante. Remarcabile sint caracteristicile de decolare și aterizare ale gigantului „Anteu“: deși cîntărește 250 de tone (cu încărcătura maximă), îi este suficient, pentru a se desprinde de pămînt, o pistă de 1 100 de metri, iar pentru aterizare una de 800 de metri. „Anteu“ e primul tip de avion capabil să transporte 750 de călători. În această privință Uniunea Sovietică n-a putut fi întrecută de nici un stat occidental.

„Iak-40“ e un alt aparat de zbor sovietic fără egal în Occident. Principala însușire a acestui avion cu reacție pentru pasageri constă în capacitatea lui de a decola de pe aeroporturi mici. Astfel, posibilitățile oferite de „Iak-40“ sint de o deosebită importanță pentru dezvoltarea turismului, inclusiv la noi în Italia. E un amănunt atît de însemnat, încît din cauza lui, o companie dintre cele mai serioase, cum e „Aerpla“, a fost nevoită să renunțe la confort și viteză, pentru a asigura în schimb avioanelor ei aterizarea și decolarea de pe aeroporturile mici, asemenea celui de la Cortina d'Ampezzo.

„Iak-40“ are însă însușiri de aterizare și decolare care îl fac să depășească de departe tipurile similare de avioane occidentale. În plus, cabina lui e perfect etanșă, iar viteza de două ori mai mare.

Interesul și admirația față de realizările aviației sovietice sint ilustrate și de părerile sutelor de vizitatori, înscrise în cartea de impresii a recentului salon de aeronautică. Cea mai scurtă dintre ele pare și cea mai elocventă: „F-a-n-t-a-s-t-i-c-o“!

Un exponat de 27 de tone: Elicopterul „Mi-10“

actualitatea

Tainele celui de al doilea război mondial

O EVADARE SPECTACULOASĂ

În Editura de stat pentru literatură din Kiev a apărut, sub semnătura lui Iuri Korolkov, lucrarea Tainele războiului. Autorul a participat el însuși la unele dintre evenimentele relatate, a asistat la procesul de la Nürnberg și a studiat, la sfârșitul războiului, în timp ce se afla la Berlin și Nürnberg, o serie de materiale descoperite în arhivele hitleriste.

Ben Stevens, agent al Biroului de Informații Strategice al S.U.A. (O.S.S.), se ocupa de o problemă al cărei sens nu-l înțelegea nici el prea bine. Pregătea evadarea generalului francez Giraud, dar acest nume nu-i spunea absolut nimic. Ben știa doar că înainte de capitularea Franței, în timp ce înaintau spre Sedan, germanii luaseră prizonier un comandant de armată, un anume general Giraud. Se spunea că inamicul îl surprinsese, cu întregul său stat major, undeva în Flandra. Generalul credea că se află cu armata sa adânc în spatele frontului și când colo, într-o bună dimineață, în timp ce-și lua micul dejun, un ofițer german se ivi ca din pământ în fața lui, îl salută și îi ceru să-l urmeze.

Generalul Giraud era prizonier de aproape doi ani. Se afla internat într-un lagăr de ofițeri superiori, instalat la Königstein, lângă Dresda.

Dar și aceste informații sumare despre generalul francez Ben le căpătase cîva timp după primirea misiunii. Când îi încredințase misiunea, Donovan, șeful serviciului de spionaj american, un om blajin și de un calm imperturbabil, nu putuse să-i spună mare lucru despre generalul Giraud. Nu putuse sau nu voise. Ben cunoștea maniera de lucru a bătrînului șef al spionajului american care își obliga subalternii să pornească în misiune prefăcîndu-se că nu știa nimic despre cazul respectiv, ca să nu le dea indicații. Așa procedase și cu Ben. Într-o bună zi, Donovan îl chemase la el și îi spusese pe obîșnuitul lui ton calm, care pe mulți îi scotea din sărite:

— Ocupă-te de generalul francez Giraud, băiete! Trebuie să-l ajutăm, sărmanul, să evadeze din captivitate. Gîndește-te cum trebuie să lucrezi...

E ușor de spus: gîndește-te... Generalul se afla într-un lagăr, pe undeva lângă Dresda, iar Stevens era în sudul Franței. Și apoi Ben nu știa nimic despre Giraud... Cu toate acestea, peste cîteva zile el îi raportă amănunțit lui Donovan tot ce putuse afla despre generalul francez.

Mutîndu-se pe un picior pe altul, Ben așeză stingaci pe birou, în fața șefului, un teanc de fotografii. Le decupase din niște reviste mai vechi. Ultima fusese făcută chiar în timpul războiului. Generalul Giraud, înconjurat de ofițeri, se afla în fața unei hărți. Înalt, uscățiv, cu mustață mare, părea mult mai tînăr decît era în realitate. După informațiile lui Ben, generalul Giraud trebuia să aibă acum vreo 63 de ani, o vîrstă nepotrivită pentru o evadare atît de îndrăzneată. Ben îl informă de asemenea pe Donovan că Giraud mai fusese luat o dată prizonier de germani, în primul război mondial, după ce fusese rănit lângă Charleroi, dar evadase din spital. Ca să nu fie descoperit de inamic lucrase în Belgia la un circ. Ben își spunea că nu era posibil ca generalul să-și fi uitat cu desăvîrșire „meseria” lui temporară de acrobat. Asta îl îndrituia să spera că Giraud va putea cobori, fără ajutorul nimănui, pe o frînghie de la înălțimea de 150 de picioare.

Donovan își privi subalternul cu ochii săi albaștri și blînzi.

— Nu înțeleg de ce de la 150 de picioare? Îl întrebă el cu vorba-i moale, de irlandez. Și apoi cum își va procura Giraud frînghia? Cred că în lagăr nu se găsește nici măcar o jumătate de yard de sfoară ca să se spînzure cineva.

— Dacă-mi permiteți să raportez... interveni Ben. Am găsit un album cu toate castelele din Germania. Königstein este descris amănunțit. Dacă nu e de-

ajuns, voi încerca să capăt și alte informații...

Agentul vorbea timid, ca un elev în fața profesorului. Cu frunte bombată, mișcîndu-și stingaci mîinile, Ben semăna cu un copil mare. Donovan îi zîmbi încurajator.

— Nu, nu e cazul. Ai lucrat foarte bine, băiete. De unde o să luăm însă o asemenea frînghie sau mai exact cum o să facem să-i parvină bietului general?

— I-am putea-o trimite în bucăți, în niște cutii de gem închise ermetic. Am aflat că în lagăr se primesc pachete.

— Perfect! — Pentru o clipă Donovan se însufleți. — Du-te numaidecît la fabrica de conserve. Avem acolo oameni de-ai noștri. Să pregătească zece cutii. Și neapărat cu etichete... A propoz, în ce haine va trebui să evadeze generalul? Dar lasă, de asta mă voi ocupa eu... Pleacă numaidecît... Ba nu, mai

Casablanca 1943. Generalul Giraud, președintele Roosevelt și generalul De Gaulle

rămii o clipă. Nu uita că evadarea generalului Giraud o organizează francezii. Americanii n-au nici un amestec.

— Am înțeles, domnule Donovan. Pachetele vor fi trimise în lagăr de către fiica generalului; e căsătorită și locuiește în zona neocupată a Franței.

Donovan era din ce în ce mai impresionat. Stevens avea un talent înăscut de spion. De cînd lucra dăduse greș o singură dată, cu o tînără engleză de la un centru de apărare antiseriană. Se îndrăgostise, prostul. Pînă la urmă însă tot izbutise s-o recruteze pe fată. Cît privește celelalte misiuni, micul Ben le îndeplinise ireproșabil.

Frînghia de mătase...

La mijlocul lunii aprilie 1942, generalul Giraud evadează din lagăr. Îmbrăcat într-un costum procurat de la un gar-

dian mituit, el coborî, cu ajutorul unei frînghii de mătase, pe zidul abrupt al castelului. La mal îl aștepta o barcă, care îl trecu de partea cealaltă a Elbei. După zece zile, generalul Giraud își făcu apariția în sudul Franței. Dar acolo nu avea ce face. Robert Murphy, conducătorul serviciului de spionaj american din Africa de Nord, își pusese în el unele speranțe legate de apropiata debarcare a trupelor americane în Africa. Cel mai bun lucru era ca generalul să fie trimis în Gibraltar, spre a fi cît mai la îndemînă.

Îndrăzneata evadare a generalului francez de la Königstein stîrni mare zăvălă la direcția Gestapoului de pe Prinz-Albrechtstrasse din Berlin. Toată agenția acestui sinistru serviciu fu pusă numaidecît în stare de alarmă, dar generalul dispăruse fără urmă, de parcă ar fi intrat în pămînt.

Donovan își frămînta mîntea cum să-l transporte cu maximum de siguranță pe Giraud în Gibraltar. Gestapoviștii nu-și pierduseră nădejdea și continuau să-l caute cu disperare pe evadat, așa că trebuiau îndreptați pe o pistă falsă. În acest scop Donovan îl trimise în Elveția pe Stevens, agentul lui preferat.

Ben nu-i fu greu să recunoască în el un agent al Gestapoului.

În cele din urmă, după trei zile de așteptare Ben izbuti să dea de urma persoanei pe care o căuta. În gară își făcu apariția un bărbat înalt care, judecînd după biletul cumpărat pe loc, urma să plece cu expresul de seară spre Lisabona. Călătorul avea mustați mari, pleoștite și cărunte, și semăna vag cu generalul Giraud din fotografia pe care Ben o decupase dintr-o revistă veche. Stevens cumpără și el un bilet pentru expres și, fără să se mai îngrijească de bagajul lăsat la hotel, urcă grăbit în vagonul în care se instalase călătorul mustăcios, dar nu înainte de a da o fugă la poștă ca să expedieze o telegramă.

Cum se urni trenul din loc, călătorul mustăcios comandă insoțitorului de vagon o cafea neagră, așeză pe măsută un șervețel de hîrtie, scoase din geanta de voiaj un bidon și niște pachetele și se apucă tacticos să mănînce. Ben se instală în compartimentul vecin. Curînd însă ieși pe culoar și începu să arunce priviri atente celorlalți pasageri. Spre satisfacția lui, descoperi în vagon și pe individul care-l urmărise la Berna.

Stevens nu remarcase urcarea spionului german în vagon; ultima oară îl zărise înainte de plecarea trenului, cînd expediase telegrama pe o adresă fictivă. Cu toate că Stevens lăsase să se creadă că nu voia ca depeșa să-i fie citită de altcineva, cu siguranță că neamțul îi aflase conținutul: Sosim la Lisabona, pregătiți actele necesare.

În cele din urmă expresul trecu granița cu Spania. Călătorul mustăcios dormi liniștit toată noaptea și își începu dimineața tot cu cafea neagră, limonadă și coniac. Ca și în ajun nu acordă nici o atenție lui Stevens care-l păzea cu strășnicie la ușă. În cursul nopții agentul german coborîse în două gări și dăduse niște telegrame. Gestapoul din Berlin era acum sigur că izbutise să dea de urma generalului Giraud. Dar hotărî că lucrul cel mai bun era să-l aresteze pe fugar la Madrid, unde le putea veni în ajutor siguranța spaniolă.

Zis și făcut. Deîndată ce trenul oprî în gară, în vagon urcară cîteva polițiști spanioli, care cercură călătorului mustăcios să-și ia bagajele și să coboare imediat. Acesta se indignă, protestă, dar în zadar; polițiștii o țineau pe a lor. Îl luară cu ei și pe Stevens, care-i urmă speriat. Între timp își făcu apariția, triumfător, și agentul german care nu-l scăpase o clipă din ochi pe Ben.

Polițiștii îl duseră la secția de siguranță din gară și-i cerură mustăciosului să se legitimeze. Spre stupeoarea lor, constatară că individul pe care-l suspectau era un comerciant elvețian, care mergea la Lisabona să-și rezolve niște afaceri. Actele îi erau în ordine. Nici controlul bagajelor nu aduse vreo dovadă împotriva lui.

Incurcați, agenții poliției secrete începură să se scuze, încercînd pe cît posibil să înăbușe neplăcutul incident. Erau furioși pe cei de la Gestapo că-i viriseră într-o poveste atît de stupidă. Lui Ben nu-i acordară nici o atenție, mai ales că omul de afaceri le spuse că nu-l văzuse în viața lui. În plus, comerciantul îi amenință că n-o să lase nepedepsit acest abuz și ceru să fie pus imediat în legătură cu consulul elvețian.

În timp ce Gestapoul se ținea după presupusul fugar din Königstein, generalul Giraud, împreună cu fiii lui, sosiseră cu bine în Gibraltar. Donovan primi o telegramă în cod: King-pen a sosit. Așa era numit generalul în corespondența secretă. Donovan se ridică de la masă, se întinse satisfăcut și căscă. „E grozav de descurcăreț Ben Stevens asta! Își spuse el încîntat. Grozav de descurcăreț...”

I. Korolkov

Ape de primăvară

La studioul din Praga se ecranizează una dintre cele mai poetice opere ale literaturii ruse: romanul *Ape de primăvară* de Ivan Turghenev. Cel care evocă pe ecran triste amintiri ale lui Dmitri Pavlovici Sanin despre vechea, curată și romantică lui dragoste pentru italianca Gemma, despre nerealizarea acestei iubiri și despre viața pustie, lipsită de sens, trăită după aceea de melancolicul erou, ocupă un loc de frunte în cinematografia cehă: regizorul Vaclav Krška. El omagiază astfel memoria scriitorului rus, de la a cărui naștere se împlinesc 150 de ani.

Înainte de a da primul tur de manivelă, Krška a declarat presei:

— Puritatea și romantismul acestei cărți îmi sînt foarte scumpe și azi, cînd mă apropiu de cel de-al șaptelea deceniu de viață. Sînt incredințat că, deși de la nașterea lui Turghenev a trecut un secol și jumătate, romanul APE DE PRIMĂVARĂ poate să spună mult tineretului nostru — despre dragoste, despre fidelitate, despre lirism.

Regizorul nu a intervenit aproape de loc în traiectoria narațiunii lui Turghenev, el n-a făcut decît o mutare de acțiune pe străzile Pragăi, în vechile castele cehe. Filmul a fost turnat în piețele și străduțele pitorești ale Orașului Vechi, întîlnirea dintre Gemma și Sanin a avut loc la faimosul han Ber-

Gemma (Alzbeta Strkulova) și Sanin (Vít Olmer)

tramka din Praga, unde trăgea de obicei Mozart cînd venea prin acele locuri.

Vaclav Krška a acordat foarte multă grijă distribuției. Pentru alegerea Gemmei i-a fost de un neașteptat ajutor concursul de frumusețe organizat anul trecut în Cehoslovacia. Cîștigătoarea lui, Alzbeta Strkulova din Slovacia, în vîrstă de 19 ani, are trăsături de o rară puritate și noblete, care o destinau parcă rolului poetice eroine a cărții. Și regizorul i l-a incredințat fără ezitări. Partenerul ei, Vít Olmer, este unul dintre cei mai talentați actori din generația tină și creează un Sanin foarte apreciat de presa cehoslovacă.

Actrița nevăzută

Autoarea acestei performanțe este Margarita Korabelnikova, puțin vă-

zută și foarte mult auzită. Văzută la estradă, auzită la radio și mai ales la cinema, unde are un rol dificil: dublează.

Într-o anumită etapă a realizării unui film, după ce acesta este turnat și montajul s-a efectuat în linii mari, fiecare interpret face, la urma urmelor, o operație de dublare. Dar ea se cheamă altfel: realizarea benzii sonore. Actorul dă glas rolului pe care l-a jucat. Este un proces foarte complex, care mobilizează iarăși, ca în timpul filmării, talentul și măiestria interpretativă. Interpretul devine din nou eroul său, trăiește grijile, bucuriile și insuccesele acestuia. Altfel, o intonație falsă, forțată, poate strica tot ce a făcut întregul colectiv.

Dar oricît ar fi de dificil acest proces, actorul are totuși de-a face cu un rol bine știut, gândit, repetat și jucat odată. Pe cînd actorii de dublaj sonorizează un rol simțit și jucat de alții. După o foarte scurtă repetiție, ei trebuie, în efectiv cîteva fracțiuni de secundă, să se conecteze la acțiune, să intre într-o piele străină, să parcurgă mintal viața personajului creat pe ecran, ținînd seama și de personalitatea celui care l-a creat.

Margarita Korabelnikova a dublat în limba rusă peste trei sute de roluri: copii, adolescenți, fete tinere, femei în floarea vîrstei, bătrîne, toate animalele posibile și personajele de basm din filmele de animație... Italieni, francezi, români, polonezi, unguri... A fost micul Sandrino, mezinul familiei Feroviarului, care vorbește așezat, liniștit, cu un glăscior „de bărbat” despre lucruri care-i depășesc cercul intereselor și preocupărilor firești, fiindcă viața îl silește să se maturizeze precoce; a fost Fata de la bancă, prostituța Marysea, provinciala căutătoare de aventuri într-o stațiune balneară luxoasă, care vorbește cu un contralto languros, tărăgînd „distins” cuvintele; a fost bătrîna directoare de colegiu din Tata, mama, nevasta și eu, înțepată și afectată; a fost de nenumărate ori copil ca Silvia Chicoș a noastră...

Dacă la cele peste trei sute de roluri cinematografice ale Margarinei Korabelnikova adăugăm creațiile ei de la estradă, radio etc. etc., reiese că „actrița nevăzută” are vreo cinci sute de voci!

Ce e nou în lumea stelelor

Sondajele arată că actorii continuă să exercite cea mai mare putere de atracție asupra spectatorilor. La întrebarea „De ce vă duceți la cinema?”, răspunsul cel mai frecvent este: pentru interpreți.

Înainte mergeau să-i vadă pe Rudolph Valentino, Mary Pickford, Douglas Fairbanks, Greta Garbo, Marlene Dietrich, Marilyn Monroe, Spencer Tracy. Azi merg pentru Jean Gabin, Michèle Morgan, Brigitte Bardot, Catherine Deneuve, Alain Delon, Marcello Mastroianni, Gina Lollobrigida, Richard Harris, Julie Christie, Tatiana Samoilova, Alexei Batalov etc., etc.

Concluzia se impune de la sine: o nevoie de vedete, de capete de afiș care să cheme. Sensibilitatea publicului, receptivitatea lui la talent, la personalitatea autentică, la farmecul nefabricat, au rămas netocite.

Apreciata actriță sovietică Liudmila Hiteaeva spunea recent într-un interviu:

— Vedetismul ca atare nu are nimic condamnabil. Depinde ce conținut i se dă. Dacă actorul e privit ca un om de creație, ca un slujitor al artei adevărate și al publicului, și nu ca o simplă imagine, care satisface niște gusturi de masă ale momentului, formate de o anumită publicitate burgheză, vedetismul nu aduce decît avantaje.

Această idee a unui vedetism bazat pe respect față de actori și față de spectatori, care să nu-i înșele nici pe unii nici pe alții, este exprimată din ce în ce mai categoric. Ne vom opri la două exemple concludente, al unei actrițe consacrate și al unei începătoare.

Actrița consacrată este foarte tinăra Catherine Deneuve. Proiectată inițial ca o „anti-Bardot”, eroina *Umbrelor din Cherbourg*, a *Domnișoarelor din Rochefort* și a altor filme de calitate, a refuzat tiparul propus, preferînd să rămînă ea însăși și să-și vadă serios de meseria aleasă. Învățînd de la un film la altul, lucrînd cu regizori și cu parteneri buni, Catherine Deneuve a ajuns azi să fie considerată ca prototipul unui nou gen de „stea”, care nu are în spate o armată de agenți de publicitate gata să facă orice pentru popularitatea clientei lor, o „stea” care-i propria sa creație — a talentului, seriozității și

muncii ei. De aceea, mai mult decît toate semnele succesului și ale vedetismului, au bucurat-o cuvintele spuse de Terence Young, care a dirijat-o în superproducția *Mayerling*: „Catherine are în ochi o mie de scîlpiri diferite și o scîlpire comună — aceea de geniu”.

Cealaltă actriță, debutanta americană Sharon Tate, a făcut o mică revoluție la Hollywood. Blondă superbă, i se pregătise și ei un destin: trebuia să fie „sex simbol”, continuînd genul regretatei Marilyn Monroe. Răspunsul pe care l-a dat a fost surprinzător:

— La Hollywood mai sînt unii convinși și azi că pentru a face publicul să delireze e de-ajuns să fabrici o blondă cu buze umede, cu forme pline și cu un creier de gînd... De altmînteri, chestiunea asta cu fabricarea divelor e o legendă. Marilyn a fost cu desăvîrșire ea însăși. Nimeni n-ar fi putut fabrica o fată ca dînsa. În orice caz, nu cu criteriile ridicole de la Hollywood.

Tocmai faptul că Hollywood nu i-a dat voie să fie ea însăși a ucis-o pe Marilyn Monroe. Actrița dorea foarte mult să interpreteze roluri serioase, visa să fie Grușenka din *Frații Karamazov*. Dar ajunsă o dată pentru totdeauna un simbol al sexualității, ea a fost silită să joace acest „rol” pînă n-a mai rezistat. Sinuciderea ei a fost și ea un protest — tragic — împotriva „criteriilor ridicole”.

Scurta istorie a cinematografului arată că numai cei care sînt „cu desăvîrșire ei înșiși” rezistă timpului; fabricațiile artificiale se perimează repede.

ZOOCIRC LA DOMICILIU

O familie cum nu mai e alta

Bună ziua, stimați cititori. Dați-mi voie să mă prezint: eu sînt Stioпка din orașelul Valentinovka de lingă Moscova. În fotografie mă vedeți jucînd șah, dar să știți că mai pot să fac și multe alte lucruri. Ce anume? Aveți puțin răbdare să o iau sistematic, fiindcă altfel mă incură.

Întîi să vă vorbesc despre familia noastră. „Părinții” mei, Nonna Vladimirovna Kuznețova și Serghei Fiodorovici Lavreniov, au fost artiști de circ. Cînd au ieșit la pensie, n-au vrut să renunțe la această ocupație care l-a pasionat toată viața și au hotărît să o continue acasă. Retrăgîndu-se la Valentinovka, m-au achiziționat pe mine și pe ursulețul roșcat Mișka. Pot spune fără falsă modestie că noi am pus bazele micului lor zoocirc, care nici nu vă închipuiți de cît succes se bucură.

Vara, curtea noastră se transformă în sală de spectacol și arenă. La reprezentațiile noastre gratuite asistă nu numai copiii din Valentinovka, ci și cei din taberele învecinate. Dar avem și spectatori maturi, care aplaudă și rîd la rîd cu copiii.

Reprezentarea o deschide întotdeauna maimuțica Johnny. Ea e mai mică și deocamdată nu știe să facă prea multe. Arată cum stău paznicii de noapte la post, cum se cară apă cu cobilița, face exerciții acrobatice.

După Johnny vin eu. Repertoriul meu e mai complex: am mai multă experiență și talent, cum spun părinții. Dar mie nu-mi place să mă laud, așa că trec peste asta și intru în subiect. Deci ce fac eu? Numărul meu se nu-

mește „elevul silitor și ascultător”. Seara, mă culc devreme. Dimineața, cînd sună deșteptătorul, sar imediat din pat, fac gimnastică, mă spăl, mă îmbrac și apoi mă așez la masă. După ce îmi iau gustarea, mă apuc de lecții: scriu, citesc. Cînd obosesc, dau telefoane prietenilor și stau la taifas cu ei.

După mine urmează cățelușă Julie. Trebuie să vă spun că e cea mai bună amicică a mea! Julie dansează — are foarte multă grație — și cîntă, făcînd exact gesturile unei cîntărețe de operă. Cînd se ridică pe lăbuțele din spate, le frînge pe cele din față și sloboade un șir de lătrături „acute”, lumea se prăpădește de ris.

Pe urmă vine Mișka. Giumbușlucurile lui simpatice fac deliciul copiilor. Ca frate bun ce sînt, mă bucur de succesele întregii noastre trupe.

Viața noastră este foarte veselă și în afara spectacolelor. Ne jucăm de-a musafirii, facem partide de șah; uneori, în chip de dădacă, plimb într-un căru-

cior simpatice, pe două roți, porumbelli noștri care se înfoaie de plăcere, sau cînt la un fel de țambal care mi-a fost cumpărat special ca să-mi pot cultiva aptitudinile muzicale.

Îmi place enorm să mîncîc semințe. Le țin în buzunărelul brodat de la șorțul pe care mi l-a cusut mama. Drăguța de ea, se gîndește la toate, iar eu o supăr aruncînd cojile pe jos. Mă simt foarte rușinat cînd mă ceartă și fac tot ce pot ca să-i rețig bunavoința. Ea mă iartă ușor, fiindcă e bună și iubitoare, și totul reintră în normal. Ce bine e la noi la Valentinovka!

JAZZ

Laureați '68

La Moscova a avut loc cel de al V-lea Festival de jazz al formațiilor tinere. Festivalul a reunit un mare număr de colective talentate, care au vădit cultură muzicală și un nivel profesional ridicat.

Dintre cei prezenți la întrecere s-au detașat quartetul „KM” al lui V. Sermakășev, care a cucerit titlul de cel mai bun ansamblu al Festivalului, soliștii A. Tovmasian, A. Gherasimov, cvintetul V. Sakun, cvartetul V. Kleinot.

Rugat să-și spună impresiile despre Festival, compozitorul Vano Muradeli, președintele juriului, le-a concentrat în trei cuvinte:

— Talent, măiestrie, originalitate.

Formația laureată a lui Vitali Kleinot, înainte de a cunoaște verdictul juriului

arta

a

ZOOLOGIE

Balenele semnalizează S.O.S.

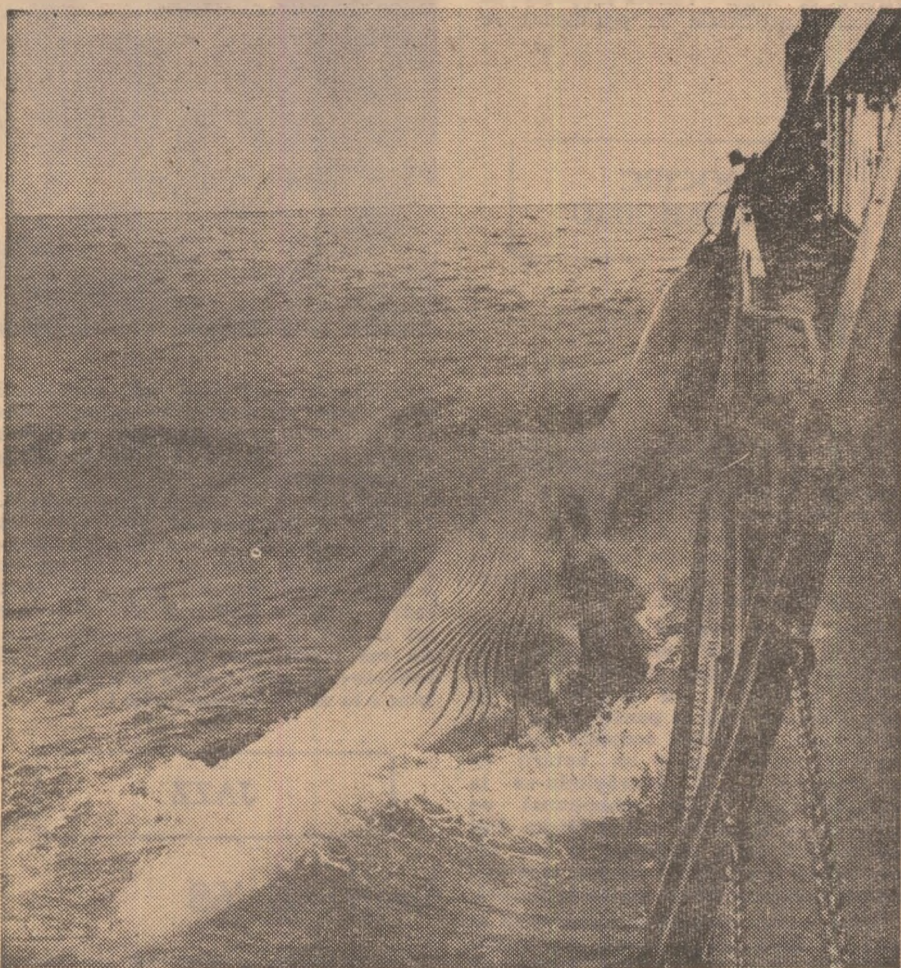
Acum cîțiva ani membrii unei expediții antarctice au asistat la o scenă zguduitoare. Traversînd, pe gheață, un canal din țara Graham au trecut pe lângă un ochi de apă, din care balene pitice își înălțau vertical capetele, la intervale regulate, pentru a respira. Limita ghețurilor care înainta repede spre nord le închise ieșirea în larg. Animalele erau iremediabil condamnate la moarte prin sufocare în momentul în care ultimele ochiuri de apă aveau să înghețe.

O altă cauză naturală de pieire în masă a cetaceelor o constituie așa-numita „panică a balenelor”, fenomen neexplicat pînă acum. Cronici vechi povestesc despre turme avînd pînă la 200 capete eșuate fără posibilitate de scăpare în apele puțin adînci și presărate cu stînci de pe coastele Norvegiei. Pescarii din Insulele Faeroerne folosesc panica balenelor pentru a le mîna în golfuri unde leucid cu ușurință. E adevărat că, în aceste cazuri, e vorba în general de specii mărunte, care nu sînt încă amenințate de exterminare.

Balenele mari au de dus o luptă în-

bărca cu visle și ale căror cadavre plutesc la suprafața apei. Trei dintre aceste specii sînt acum aproape dispărute. Ele au devenit atît de rare, încît multe din echipajele balenierelor actuale nici nu știu cum arată. În ultima decadă nu au fost văzute decît cîteva exemplare și nimeni nu știe cîte mai există în total. O a patra specie, *balena cenușie*, a reușit să se refacă în parte, probabil datorită modului ei de viață în grup. Împreună cu celelalte trei specii, ea continuă totuși să fie protejată în baza unei înțelegeri internaționale. În general, supraviețuirea acestor animale se datorește numai scăderii bruște a cererii de ulei către sfîrșitul secolului XIX. Singura specie vînată pe atunci, dar care a reușit să subziste în număr mare, este *cașalotul*, balenă cu dinți, avînd cel mai mare creier din lumea animalelor (circa 10 kg). Ea se scufundă după hrană pînă la 1000 m adîncime pe fundul oceanului și rămîne sub apă pînă la o oră și jumătate.

Epoca navelor cu aburi a extins vîntoarea balenelor la încă 7 specii

Un spectacol din ce în ce mai puțin frecvent: două balene ucise, umflate cu aer, ca să plutească, și remorcate de navă

versunată împotriva propriului lor neam, *Orcinus orca*, „balena asasină” sau delfinul cu aripă ca sabia, de numai 5—7 m lungime. Iată descrierea unui atac efectuat împotriva unei perechi de balene albastre și a puiului lor: „Patru cuțite negre și ascuțite de formă triunghiulară tăiau valurile cu o viteză uimitoare, crescînd mereu. Fiecare triunghi era înotătoarea dorsală a unei balene asazine. Deodată, se iscă o foială cumplită în jurul balenelor albastre. Trupurile pătate ale balenelor asazine țîșniră din toate părțile. Balena albastră femelă se aruncă încoace și încolo și se apără cu puternice lovituri de coadă. Masculul folosi aceeași metodă, iar puiul urmă exemplul părinților. Zadarnic...” Căci dușmanii lor au o dantură necrutătoare cu care smulg victimelor mai întîi limba, pentru a le afișia apoi de vii.

În ciuda atîtor grozăvii, nu s-ar fi ajuns niciodată la un S.O.S. pentru salvarea balenelor de la dispariție, dacă omul nu ar fi descoperit la un moment dat că cel puțin 12 din cele 100 de specii cuprinse în ordinul cetaceelor sînt extrem de folositoare. Pe vremuri uleiul de balenă era ars în lămpi și folosit drept lubrefiant de calitate superioară. Astăzi este dirijat mai cu seamă spre fabricile de margarină și săpun, o parte din carnea de balenă este consumată ca aliment, iar ceea ce rămîne, inclusiv oasele, servește ca hrană pentru animalele domestice și ca îngrășămînt.

În secolele XVIII și XIX balenierii eutreierau oceanele în căutarea a cinci specii de balene care înoată destul de încet pentru a putea fi urmărite de

din cele mai mari. Cea mai impozantă este *balena albastră*, ale cărei dimensiuni nu au mai fost atinse nici măcar de reptilele din era secundară. Cîntărind cît 25 de elefanți și avînd pînă la 30 m lungime, ea este adevăratul Leviathan, monstrul marin din antichitate. Vasele sangvine ale unui exemplar de 27 m au trebuit să fie transportate în 8 camioane. Harpoanele moderne, lansate cu tunurile și încărcate cu explozibil, au făcut ravagii în această specie. Acum doi ani, la o conferință a Societății internaționale pentru protecția animalelor sălbatice, naturalistul Peter Scott afirma că în apele antarctice, principala ei arie de răspîndire, nu ar mai exista decît aproximativ 1000 de balene. Or, este știut că fiecare specie animală nu se perpetuează decît de la un anumit număr de exemplare în sus. Nefiind sigur că acest număr este înrunit de balenele albastre, Scott a conchis că ele sînt sortite pieirii. Și totuși, specia continuă să reprezinte unitatea de măsură în pescuit, celelalte fiind transformate după un anumit barem (de pildă, 2 *Balenoptera physalus* — 1 balenă albastră). Deși încă 3 specii mari sînt periclitare, numai balena albastră și cea cu *cocoșă* sînt protejate, și numai în anumite regiuni. În număr considerabil supraviețuiește doar cașalotul, mai cu seamă în nordul Pacificului, dar și vînatul lui trebuie limitat, căci altfel îl așteaptă trista soartă a fraților săi.

Pînă în 1946, pescuitul balenelor nu suferea nici o îngrădire. La sfîrșitul aceluia an s-a înființat o Comisie internațională compusă din reprezentanții a 18 țări, dintre care unele nu posedă

însă nici baleniere, nici baze terestre de pescuit, pe cînd altele cu asemenea instalații nu au aderat la ea. În principiu, comisia ar trebui să se ocupe cu protecția speciilor de balene periclitare, să stabilească dimensiunile minime ale animalelor ce pot fi vîinate, cotele maxime anuale de pescuit și zonele închise acestei activități. Din păcate, datorită marilor interese comerciale implicate, eficiența comisiei (ca și a comitetului numit în 1960 pentru a „recenza” populația balenelor și a recomanda măsurile necesare supraviețuirii lor) a fost redusă. Abia în 1966, în urma unui sezon de pescuit foarte slab, s-a redus cota permisă la 3500 de unități balene albastre pentru 1966/67, iar pentru sezonul în curs se prevede ca ea să nu depășească sporul natural de înmulțire a balenelor. Pentru prima dată s-a admis prezența de observatori pe lângă flotele diverselor națiuni (pentru a se asigura respectarea speciilor și zonelor interzise) și s-a extins controlul comisiei și asupra stațiunilor de pescuit.

Numai stricta aplicare a măsurilor preconizate mai poate salva ultimele balene.

AERONAUTICĂ

Baloanele sînt încă utile

Baloanele din zilele noastre se deosebesc prea puțin de predecesorii lor, cu care călătoreau încă eroii lui Jules Verne. Aceiași înveliș argintiu care aduce cu o cupolă de circ. Aceeași naceală împletită din nuiiele de salcie. Aceiași saci cu nisip, balastul necesar în dirijarea zborului. Ca și în trecut, aerostatele plutesc prin văzduh, supuse celor mai neînsemnate deplasări ale straturilor lui. Această proprietate a lor este de un real folos în studierea atmosferei în condiții „naturale”, netulburată de motoare, neîmbicsită de gazele de evacuare. Și cu aceasta am pătruns în sfera de utilizare a baloanelor astăzi, în era avioanelor supersonice și a rachetelor cosmice.

La capitolul studierii atmosferei trebuie amintită în primul rînd pătrunderea în tainele procesului de formare și destrămarea a norilor inferiori. Aparat speciale instalate la „bordul” baloanelor înregistrează temperatura, umezeala relativă, presiunea, viteza și direcția curenților de aer. De pe aerostate se studiază cel mai comod și bilanțul termic. Cunoașterea lui are mare însemnătate în calcularea deplasării cicloanelor și anticicloanelor, pronosticarea apropiatelor înghețuri slabe sau a furtunilor. Laboratorul zburător îi ajută pe oamenii de știință să pătrundă și în tainele turbulențelor straturi superioare ale atmosferei, atît de primejdioasă pentru avioanele de pasageri.

Aceiași laboratoare zburătoare se află astăzi și în slujba biologiei. Încă în 1875 D. I. Mendeleev a avansat ideea ca unele animale să facă ascensiuni la înălțimi mari în nacele ermetice, propunînd și o schemă a lor. Drumul în „Cosmos” a fost deschis deci de o predecesoare mai puțin cunoscută a faimoasei cățelușe Laika. Biologii s-au arătat interesați de această experiență. Pentru prima oară un organism viu atîngea o altitudine foarte mare. Cîinele a revenit cu bine la sol. Jurnalul de bord în care au fost notate etapele acestui zbor neobișnuit cu un cîine la bord se mai păstrează și azi.

Tot un balon aerian a fost folosit și pentru încercarea prototipului modernelor costume de scafandru, purtate de aviatori și cosmonauți.

Bătrînele baloane au și azi un mare avantaj față de avioane: înălțimea mai mare la care zboară. De aceea oamenii de știință le-au folosit de multe ori pentru studierea fenomenelor fizice în straturile atmosferei socotite plafon pentru aparatele de zbor ce urmau să fie date în exploatare. Și la construirea expresului aerian „Tu-104” s-au folosit date obținute prin sondări cu baloanele. Colaborarea dintre zburătorii cu baloane și aviația civilă continuă și în zilele noastre. Căci cu toată perfecțiunea tehnicii contemporane, avioanele moderne de pasageri tot mai sînt supuse capriciilor naturii. Tehnica este nepuțințioasă în fața nebulozităților care învăluie aerodroamele în lunile de toamnă și iarnă. Ceafa face imposibile aterizările. Sînt fenomene prea puțin studiate, de aceea aerostatele sînt de-a dreptul indispensabile în fizica nebulozităților joase.

Știința

PROIECTE

Funicularul cosmic

În evul mediu se credea că Pămîntul este legat de cer printr-o funie de aur. Din plămuire această legătură are șanse să devină realitate după ce se vor rezolva unele probleme tehnice. Căci proiectul ei se conturează din ce în ce mai limpede: este vorba de un cablu confecționat dintr-un material și mai prețios decît a fost socotit aurul odinioară și suspendat între un satelit și Pămînt.

Două forțe opuse acționează asupra oricărui satelit: gravitația și forța centrifugă. În momentul în care ele sînt egale satelitul se menține în eter. Dacă, în plus, înaintează în așa fel încît să încheie o rotație după 24 ore, pare că plutește deasupra aceleiași punct de pe glob (cu condiția să se afle la 38.000 km înălțime). În principiu un astfel de satelit poate fi alungit pînă atînge Pămîntul și fixat de acesta. Alungînd apoi și mai mult satelitul sau adăugînd o masă la capătul lui exterior, se realizează la suprafața Pămîntului o tensiune ascendentă. În practică satelitul va fi de fapt un cablu cosmic cu autosusținere, ideal în chip de ascensor care să transporte utilajul în spațiu. Pentru a se înălța de-a lungul cablului pînă la satelitul de la capătul său, orice masă va avea nevoie de energie. După ce va trece de satelit, va fi însă aruncată în sus de forța centrifugă, ceea ce o va face să elibereze energie. În felul acesta vor putea fi expediate în spațiu piesele navelor sau stațiilor cosmice spre a fi asamblate direct pe orbită. În plus, ascensorul va servi și pentru a purta laboratoare de cercetări la mari altitudini, pentru a aproviziona cu materiale și energie sateliții și navele, pentru a susține construcții foarte înalte aflate pe Pămînt.

Ideea unei astfel de instalații nu este chiar nouă. Încă din 1895, Konstantin Tsiolkovski, pionierul astronauticii, a imaginat un turn care să se înalțe în unghi drept față de suprafața Pămîntului. În 1960 I. N. Arțutanov a venit cu un proiect asemănător celui descris aici. El a arătat că tensiunea pe care o va avea de suportat cablul va fi maximă în apropierea satelitului. De aceea cablul va fi mai subțire lângă Pămînt și se va îngroșa pe măsură ce se va apropia de satelit. Arțutanov a calculat că un cablu cîntărind 1 g pe fiecare metru și capabil să reziste la o tensiune de 1,5—2 tone ar corespunde cerințelor. În preajma Pămîntului diametrul ar fi de 1 mm, iar masa totală, pînă la 50.000 km înălțime, de 900 tone.

Tehnica

prea comună sau prea abstracționistă. Un anumit grad de variație este însă binevenit. Un mediu unde nu se întâmplă nimic sau unde se repetă mereu același lucru devine repede insuportabil. După cum au arătat diverse experiențe, plictiseala poate diminua percepția și alte funcții intelectuale. Se pare că sistemul nervos al animalelor superioare este construit în așa fel încât trebuie să i se dea ocazia să-și exercite însușirile, să se lupte cu oarecari greutăți. El nu face față dacă i se cere fie prea mult, fie prea puțin.

De ce impresionează mai mult un stimul nou, complex, surprinzător sau deconcertant? Pentru că dă naștere unui conflict, pare să fie răspunsul cel mai satisfăcător. Un asemenea stimul inițiază în sistemul nervos central procese deosebite, opuse chiar, și care se influențează reciproc. Ar trebui să rezulte deci mai multe răspunsuri, ceea ce ar împiedica adaptarea la situația respectivă. Din fericire, intervine gândirea care face ordine, clasificând, corectând, interpretând și organizând informațiile primite prin simțuri. Când aceste informații i se par insuficiente, ea dispune acțiuni de explorare, pentru a culege informații suplimentare. Dacă nu poate rezolva conflictul, ordonă „retragerea” atenției sau chiar „fuga” din fața stimulului supărător; în acest caz pot surveni semne de frică sau tensiune excesivă.

Unii psihologi sînt de părere că neliniștea izvorîndă din absența unei judecăți sigure este forța care împinge copilul să-și organizeze percepțiile și gândirea. Metode noi încercate în școli caută să-i facă pe copii să realizeze lipsurile și contradicțiile persistente în judecata și cunoștințele lor. Există indicații după care învățatul generat de curiozitate duce la „stocarea” rapidă și persistentă de cunoștințe și, mai cu seamă, la ordonarea lor coerentă.

Interesant este și faptul că stimulii producători de conflicte tind să „trezească” organismul. Gradul de trezire variază de la un moment la altul și se manifestă prin schimbări în mai toate sistemele și organele corpului: activitatea electrică a creierului, ritmul inimii și al respirației, temperatura și proprietățile electrice ale pielii, dilatarea și constricția vaselor periferice, diametrul pupilelor. Pe măsură ce crește gradul de trezire, organismul își mobilizează și ascute toate funcțiile: mușchii sînt gata să acționeze, organele de simț lucrează cu maximum de eficiență, sistemul nervos central analizează și prelucrează febril informațiile pe care le primește. Cu alte cuvinte se creează condiții ideale pentru învățare, desigur din nou pînă la un anumit prag, căci atunci cînd se ajunge la agitație performanțele scad.

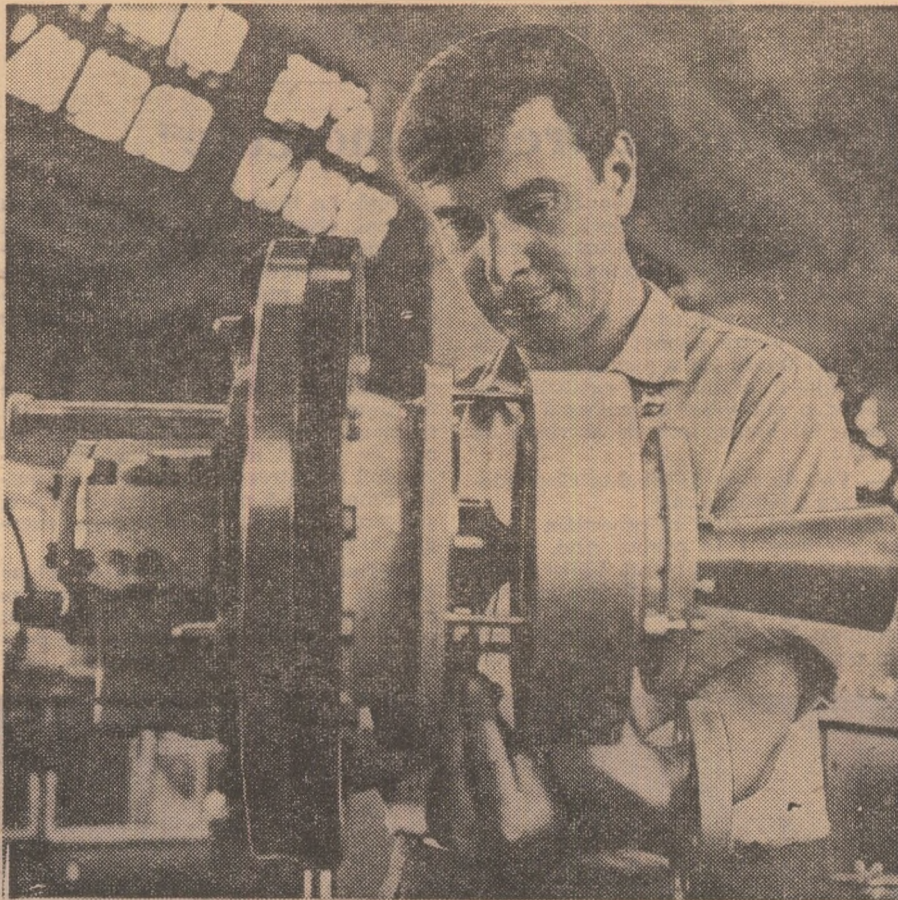
Rezultatele cercetărilor de psihologie și neurofiziologie converg. Devine din ce în ce mai limpede că, pînă la un anumit moment, noutatea și complexitatea stimulilor, ca și conflictul căruia îi dau naștere influențează favorabil comportamentul și capacitatea de învățare a oamenilor și animalelor. Studii mai amănunțite vor lămurii desigur integral mecanismul învățatului, aducînd cu sine și aplicații practice în școală.

FIZICĂ

Gerul aproape absolut

Dacă pentru temperaturile foarte înalte nu s-a stabilit o limită (putem vorbi despre milioane sau sute de milioane de grade), celor coborîte li s-a fixat un prag numit zero absolut. Amintim că această limită inferioară, notată 0°K, este punctul zero al scării termodinamice absolute Kelvin, că are valoarea, în scara Celsius, de minus 273,15° și că n-a fost atinsă de nici un termometru terestru. În laborator au fost însă realizate temperaturi apropiate de zero absolut, constatîndu-se, cu acest prilej, efecte înainte vreme necunoscute.

Se știe că temperaturile mai mici de 20°K determină supraconductibilitatea, adică anularea rezistenței electrice a unor metale sau aliaje, iar cele sub 4,2°K, deci și mai apropiate de zero absolut, produc suprafluiditatea, fenomen ce se manifestă prin reducerea viscozității heliului lichid. E probabil, însă, că în afara acestor două efecte cunoscute se produc și altele, deocamdată bănuite. Presupunerea se bazează pe următorul raționament: scăderea temperaturii de la 273°K (sau zero grade Celsius) la aproape 4°K, perioadă în care se produc, așa cum am văzut, supraconductibilitatea și suprafluiditatea, modifică energia termică de 65 de

La minus 250°C. Hidrogenul lichid obținut în aparatul RTV-II înlesnește studierea comportării unor materiale la temperaturi joase

ore, pe cîtă vreme între 4,2 și 0,001°K aceste modificări sînt de ordinul citorva mii. Fizicienii se așteaptă, așadar, ca studiul celor mai joase temperaturi să le aducă noi surprize.

Principalii beneficiari ai „gerului aproape absolut” (aproape, pentru că extremitatea inferioară a temperaturii nu poate fi atinsă) sînt — dar mai ales vor fi — diferitele ramuri ale tehnicii. În ultimele decenii au fost experimentați așa-numiții solenoizi supraconductori, bobine confecționate din plumb sau aliaje de plumb, mai tirziu din aliaje de niobiu cu bismut, care au permis trecerea unui curent electric de mare intensitate și crearea unor puternice cîmpuri magnetice. Aceste cîmpuri pot fi de cel puțin patru ori mai intense decît cele produse de electromagneții obișnuiți. În plus, au avantajul de a fi foarte constante și de a consuma puțină energie.

Producerea și păstrarea temperaturilor joase sînt însă deocamdată dificile și de aceea utilizarea efectelor lor în tehnică este sporadică. Cu toate acestea se întrevode de pe acum posibilitatea transportului energiei electrice prin cabluri supraconductoare, ceea ce ar rezolva o seamă de greutăți legate de transmiterea a peste 500.000 de kilowați la distanțe mari. „Gerul aproape absolut” va avea și aplicații în aparență paradoxale: creînd cîmpuri magnetice de mare intensitate, el va fi folosit în reactoarele termonucleare unde, după cum se știe, iau naștere temperaturi extrem de ridicate. Dată fiind însemnătatea sectoarelor în care apropierea de zero absolut ar aduce servicii mari, în momentul de față se studiază două aspecte ale acestei probleme: pe de o parte posibilitatea ridicării punctului termic care îngăduie apariția supraconductibilității, pe de alta metodele de realizare și menținere a heliului lichid. În U.R.S.S. se lucrează la obținerea unor materiale cu proprietăți supraconductoare la temperatura de lichefiere a hidrogenului (minus 250°C), element mai ieftin decît heliu.

— Ai spus că aici sus e aer curat!

PSIHOLOGIE

Învățăm din „conflicte”

Relațiile dintre comportamentul oamenilor și animalelor, pe de o parte, și proprietățile obiectelor cu care au de-a face sau evenimentele ce se petrec în jurul lor, pe de altă parte, interesează deosebit de mult psihologia încă de cînd a devenit o disciplină științifică. În ultimul timp psihologii sînt preo-

Crearea experimentală a unui conflict: pe fiecare latură a tabloului se află cite două becuri alăturate. Subiectul trebuie să împingă maneta din dreapta lui în direcția în care se aprind becurile. Cînd se aprind două becuri din direcții opuse, el se află într-un conflict puternic, manifestat prin creșterea conductibilității pielii

cupați de influența pe care o exercită stimulii noi, surprinzători, deconcertanți. Evaluarea lor se face prin compararea cu alți stimuli surveniți concomitent sau experimentați mai înainte. Astfel, animalele și copiii sînt înfricoșați de un fenomen straniu, constînd mai cu seamă dintr-un amestec nepotrivit de elemente familiare și nefamiliare. Un cimpanzeu a fost de-a dreptul terorizat cînd i s-a arătat un cap de cimpanzeu fără trup sau cînd l-a văzut pe paznicul lui îmbrăcat în hainele altuia. La fel reacționează și copiii mici dacă o față necunoscută le vorbește cu o voce cunoscută sau vice-versa. Confrunțat cu ceva ce n-au mai văzut niciodată, ei încremenesc și ezită între a se apropia sau a fugi. Reacția poate fi urmărită pînă la maturitate și pe cele mai variate planuri. O glumă, de pildă, nu are succes dacă e simplistă sau dacă i se ghicește dinainte poanta, dar ea nu se bucură de apreciere nici dacă e prea căzută. Același lucru se întâmplă și cu o operă de artă dacă e

ÎN LABORATOARE

În luptă cu stronțitul criminal

Se știe că fisiunea nucleului atomic este însoțită de un proces de formare a unor izotopi radioactivi — în total cîteva sute. Între aceștia se numără și stronțitul-90 care fiind foarte nociv stîrnește în mod deosebit îngrijorarea oamenilor de știință.

Criminalul voiaj al stronțului-90 de la plante la om și animale începe din clipa cînd el pătrunde în sol. În organismul uman ajunge împreună cu hrana, apoi se răspîndește în întregul sistem sanguin și se sedimentează pentru o perioadă lungă în țesutul osos. S-a dovedit că stronțitul este unul din cei mai puternici cancerigeni. La animalele de experiență în al căror organism au pătruns doze mari de stronțiu apar în proporție de 90 la sută sarcoame leucoze, degenerări maligne ale țesutului epitelial și ale tubului digestiv. Firește, dozele de stronțiu care pătrund în organismul uman nu sînt încă atît de mari încît să determine apariția cancerului. Dar sfera de utilizare a energiei atomului pașnic se extinde necontenit, tot mai mulți lucrători din instituțiile științifice și din industrie vin în contact cu radiațiile. Se impune deci găsirea unor mijloace eficiente de protecție împotriva lor.

Cercetătorul sovietic Viktor Knijnikov este autorul unui procedeu de limitare a acumulărilor de stronțiu prin introducerea permanentă în organism a unor cantități mici de fluor. Savantul a lucrat în ultimii ani în Kazahstan, unde rezervoarele de apă au cea mai mare concentrație de fluor din lume. În unele regiuni, din cauza conținutului prea bogat în fluor, s-a răspîndit chiar o boală de dinți numită fluoroză care constă în pătarea brună a smalțului dentar. Aici 90 la sută din surplusul de fluor pătruns în organism împreună cu apa se depune în oase și influențează numeroase procese, printre care și metabolismul calciului.

Stronțitul are multe asemănări cu calciul. Dar florul îl influențează oare? Experiențele au început de la această întrebare. Astăzi ele se numără cu miile și demonstrează că o cantitate mică de fluor adăugată în apă „împușcă doi iepuri” dintr-odată: previne cariile dentare (lucru de mult cunoscut) și împiedică acumulările de stronțiu-90 în țesutul osos.

Apă astfel tratată nu-și modifică gustul, mirosul sau culoarea. Doar o analiză specială poate determina prezența fluorului. Dar e important faptul că același fluor, care în proporție de peste 1,5 miligrame la litru este dăunător organismului, în concentrație de un miligram la litru nu dă reacții secundare. Mai mult, apa cu o anumită concentrație de fluor influențează favorabil și sistemele endocrin, cardio-vascular etc.

DE VORBĂ CU PĂRINȚII

Ecuatie cu trei „cunoscute“

AER + APĂ + SOARE = SĂNĂTATE. Iată o ecuație ai cărei „factori“ sînt în teorie cunoscuți de toată lumea. Cînd se ajunge însă la practică, atunci lucrurile se schimbă.

Olga Ivanovna P. (și ca ea sînt cam 50 la sută dintre mame) se arată profund îngrijorată (cu o nuanță de indignare chiar!), atunci cînd medicul puericultor o sfătuiește să călească organismul lui Vania, încă de la vîrsta de 6 luni:

— Vai, doctore, fiți iei d-ta răspunderea dacă o să răcească?

Aici e aici: cum să procedăm ca să nu „răcească“? În primul rînd, cîteva principii de ordin general. Călirea prin factorii naturali ai mediului ambiant — aer, apă și soare — trebuie făcută continuu, încă din primele zile de viață ale copilului, în mod progresiv și in-

călduță. La început se fricționează fața și gîtul, umerii și miinile, apoi pieptul și abdomenul. După aceea se trece mînușă sau buretele la spate și se fricționează bine regiunea dorsală și lombosacrată (șalele). Procedeu se încheie prin fricționarea picioarelor.

Stropirea cu apă rece reprezintă un procedeu mai energic și de aceea se folosește numai după o pregătire prin fricționări reci. Stropirea se face cu apă de 29-30° (la copiii mai mari — 25-26°) pe întreaga suprafață a corpului timp de 1-2 minute. După stropire, ștergerea se face prin fricționarea energică cu prosopul uscat.

În fine de la doi ani, uneori chiar mai de vreme, copilul trebuie deprins cu scaldatul sau înotul în apa lacului sau mării. Orele cele mai potrivite pentru înot sînt între 8-10 dimineața, cînd

Sănătatea aduce numaidecît și buna dispoziție

dividualizînd „dozele“ în funcție de vîrsta și starea de sănătate a copilului.

Călirea prin aer este bine să înceapă chiar în camera copilului, ca exercițiu de pregătire pentru băile în aer liber. Vara ferestrele trebuie deschise tot timpul, cu excepția orelor în care soarele arde prea tare; iarna camera trebuie aerisită deschizînd ferestrele timp de 10 minute la fiecare oră, controlînd însă ca temperatura camerei să nu scadă sub 19°. La început vom ține nou-născutul, chiar de la două săptămîni — bine înțeles îmbrăcat —, în fața geamului deschis timp de 10 minute zilnic. După aceste exerciții de adaptare, de la 3 săptămîni îl vom scoate la plimbare, la început cam jumătate de oră, crescînd apoi timpul pînă la 2-4 ore în două reprize, orele cele mai indicate fiind 9-12 în timpul verii și 12-14 iarna, cînd curenții de aer sînt mai slabi.

Este foarte util să deprindem copiii să doarmă cu fereastra deschisă sau înțredeschisă tot anul, indiferent de temperatura aerului. Influența favorabilă a aerului curat se traduce printr-un somn bun, poftă de mîncare, precum și un echilibru nervos corespunzător. În timpul verii, somnul în aer liber de pe la 2 luni reprezintă o bună metodă de călire a organismului.

După aceste exerciții preliminare se poate trece, de la 2-3 luni, la băile de aer organizate. În camera sa, cu ferestrele larg deschise, copilul va fi ținut gol de două ori pe zi timp de 2-3 minute la început, crescînd la 2 zile cu alte 3-4 minute timpul de expunere. În caz că dă semne de frig, făcînd fri-soane sau „piele de gîscă“, vom întrerupe imediat baia de aer. De asemenea, dacă e prea cald poate să apară o transpirație abundentă și în acest caz baia trebuie întreruptă. Pe o vreme cu vînt puternic, cînd soarele arde prea tare sau în cazul unei umidități excesive, ca și în timpul bolilor acute, băile de aer trebuie întrerupte pînă la restabilirea condițiilor favorabile.

Călirea prin apă începe cu băile zilnice de curățenie cu o durată de 10 minute și la o temperatură de 36-37°, iar de la vîrsta de 1 an la 33°. De la două luni, vom adăuga și dușurile cu o apă ceva mai rece decît apa de baie, care au un efect sedativ asupra sistemului nervos.

Un alt procedeu hidric de călire îl constituie fricționile cu o mînușă moale sau cu un burete, înmuiate în apă

soarele nu este atît de puternic. Nu se recomandă scaldatul pe nemîncate, dar nici imediat după mîncare, adică nu mai devreme de 1-1½ ore după prînz. Este bine ca după înnot sau scaldat să nu se mînce timp de o oră.

Călirea prin soare are efecte remarcabile asupra organismului. Prin razele infraroșii și ultraviolete ale spectrului solar, organismul primește catalizatori ai schimbărilor nutritive și ai producerii de vitamina D, care previne rahitismul. Vîrsta cea mai potrivită expunerilor la soare este cître un an, însă dacă copilul este robust, bine dezvoltat, călirea prin soare poate începe de la 6-8 luni, uneori chiar mai devreme.

Baia de soare trebuie făcută la o temperatură de cel puțin 25° și la cel puțin o oră după masă. Capul copilului va fi acoperit cu o pălărie sau bîsmăluță. Prima baie de soare nu va dura mai mult de două minute pe față și alte două minute pe spate. Expunerea va crește zilnic cu încă 1-2 minute, după vîrsta copilului, pînă se va ajunge la 20-30 minute pe fiecare parte la copiii de 1-3 ani. Baia de soare trebuie făcută numai o dată pe zi, preferabil dimineața între orele 8-10. După terminarea expunerii, copilul va fi șters cu un prosop ud, apoi îmbrăcat în haine subțiri și ținut la umbră. Numărul ședințelor nu trebuie să depășească 20-25, după care se va face o pauză de 2 săptămîni.

Băile de soare pot fi făcute la mare, la strand, pe terase, în grădini și parcuri sau chiar acasă, în camera cu ferestrele larg deschise.

Dr. M. E. Benenson

ENDOCRINOLOGIE

Insuficiența tiroidiană

Printre bolile care apar ca o consecință a dereglării mecanismului de control al secreției tiroidiene, mecanism st-

tuat în centrul nervoși de la baza creierului, hipotiroidismul sau insuficiența tiroidiană prezintă semne diferite la adulți și la copii, la aceștia din urmă apărînd și tulburări în dezvoltarea diferitelor țesuturi. Vom începe prin a descrie boala la adult.

Primele semne care se observă de cître cei din jur sînt: oboseala, somnolența, intoleranța la frig, reducerea memoriei și încetinirea gîndirii. Fața bolnavului este umflată, infiltrată, cu punji la ochi, pielea uscată, gălbuie, sprîncenele rare, părul de pe cap rîrit, la fel cel de la subțiori. Fenomenele se însoțesc de îngroșarea vocii și vorbire împleticită, de constipație, creștere în greutate, tensiune arterială scăzută, abdomen balonat proeminent. La femei apar tulburări menstruale, iar la bărbați scăderea potenței. Gîndirea greoaie, înceată, răspunsurile întîrziate și tulburările de memorie nu semnifică însă și o scădere a inteligenței, care de obicei nu este alterată în insuficiențele tiroidiene dobîndite.

Dacă insuficiența tiroidiană apare în copilărie sau chiar înainte de naștere (din lipsa de dezvoltare a glandei tiroidiene), se produc tulburări importante în dezvoltarea scheletului și a sistemului nervos superior.

În așa-zisul mixedem congenital, datorat insuficienței tiroidiene, creșterea copilului este atît de încetînită încît se reduce numai la cîteva milimetri pe an. La început înălțimea este cu 20-30 la sută sub limitele normale, ajungînd ca la 20 de ani să fie cu aproape un metru mai mic față de normal. Lipsa de dezvoltare staturală se însoțește de o tot atît de gravă întîrziere mentală. Mixedematosul congenital este un idiot care învață tirziu să meargă, nu se poate hrăni singur, nu vorbește și nu înțelege limbajul vorbit sau mimat, își exprimă necesitățile prin sunete guturale etc.

Prin înfățișarea lor exterioară și prin comportamentul lor caracteristic, acești bolnavi permit un diagnostic rapid și sigur.

Boală endocrină, datorită unei insuficiente secreții a hormonilor tiroidieni, mixedemul poate fi vindecat prin administrare de hormoni. Se utilizează în acest scop tiroida uscată, tiroxina și triiodotironina (preparatul Tibon), în doze fixate de medicul specialist. După administrare pot apărea fenomene de intoleranță (palpitații, insomnii, tahicardie, nervozitate), care se corectează prin reducerea dozelor de extract tiroidian și administrarea de substanțe tranchilizante (de exemplu Meprobramat, Napoton și altele. — N.R.)

Regimul alimentar, redus în grăsimi și alimente sărate, vitaminizarea intensă cu vitamina B₆ și B₁₂, cultura fizică și sporturile care nu pretind mari eforturi, în fine climatoterapia marină contribuie substanțial la ameliorarea și vindecarea acestei afecțiuni endocrine.

Dr. B. Volkonski

ACTUALITATEA MEDICALĂ

Știați că...

...adăugarea unei cantități înșime de zinc și de vanadiu în apa de băut poate reduce riscurile afecțiunilor cardiovasculare? Teoria se bizuie pe constatarea că aceste minerale lipsesc din componenta lichidă a organismului la cardiaci.

...condițiile ideale de lucru pentru tehnicieni și funcționari impun ca aerul încăperilor în care muncesc să aibă un conținut de dioxid de carbon mai mic de 0,40 la mie, o temperatură de cca 20° C și în special o umiditate suficientă a atmosferei? Din cele de mai sus reiese limpede importanța umezirii aerului, adeseori neglijată în birouri, și a unei aerisiri repetate la fiecare 3-4 ore.

— Ce faceți disează?

Poșta medicului

HIPOTENSIV — Timișoara: 1) În principiu, hipotensiunea arterială nu trebuie tratată dacă nu produce tulburări. Nu știm cum este la dv. 2) Desigur, dacă în rest sînteți sănătos, 2-3 cafele pe zi și cîte un sprîț sau o bere nu pot face decît să mențină un tonus bun. 3) Din cîte știm, nu a fost încă studiată problema influenței iaurtului asupra tensiunii arteriale (!?). 4) Ce înțelegeți prin „predispoziție la diabet“? Nu are rost să folosiți zaharina, decît dacă aveți realmente simptome clinice și de laborator care pledează pentru diabet. Altfel este păcat să nu gustați din „dulceața“ vieții, mai ales că „face bine“ și tensiunii.

DUMITRESCU V. — Sibiu: 1) Spermatozoarea este un fenomen cvasifiziologic la o anumită vîrstă și în anumite condiții. Nu necesită tratament, în afara unui sedativ ușor la culcare (Bromoval 2 tab. sau Pasinal 2 lingurițe). 2) Nici aceasta nu este o boală și în nici un caz nu este semn de impotență.

SERGHEI SERGHEIEVICI — Bălcoi: 1) De cînd omul a descoperit focul a învățat să-l folosească și în... bucatărie. Este desigur necesar ca alimentele să fie consumate calde (nu fierbinți), pentru că „hrana rece“ poate duce la dereglări de secreție și de tranzit gastrointestinal sau chiar la gastrite etc. 2) N-am putea spune că nu e sănătos, dar nu e frumos. Afară de cazul cînd face sport de performanță.

M. ION — Zărnești: 1) Citiți răspunsul dat sub V. Ionescu — Timișoara în numărul trecut. 2) Veți putea avea copii.

G. C. CORBUL — Craiova: Vă recomandăm să consultați un medic specialist dermatovenerolog.

LAURA — București: 1) Specialiștii consideră că în egală măsură permanențului „rece“ și cel cald sînt dăunătoare, mai ales unul pâr friabil, rar, care cade. 2) Puteți să faceți un tratament cu loțiune Gerovital H₂ și să vă coafați în același timp, pe... riscul dv.

I.T.E. — București: 1) Reținem diagnosticul de gastroduodenită. Problema „herniei la stomac“ și a „stării precancerose“ sînt discutabile și în nici un caz nu le putem rezolva printr-un „dialog la distanță“. Vă recomandăm control periodic, regim adecvat (il cunoașteți, desigur!) și un tratament cu Probanin 3 cpr./zi în timpul meselor. 2) Un dermatolog vă va elibera de temeri și eventual de alunițe.

P. NEDOGAN — Constanța: Este trist, dar adesea medicina e neputincioasă chiar în cele mai banale afecțiuni. Nici boala dv. nu are o terapie radicală (încă!), astfel încît trebuie să urmați periodic tratamentele obișnuite la oftalmolog.

FELIX — Petroșani: 1) Nu știm întrucît v-ar ajuta dacă am discuta (teoretic) problema căderii părului. Cauze hormonale? genetice? interne? externe? Greu de răspuns. Vă mărturisim că în afară de mijloacele „clasice“ nu cunoaștem ceva nou și nu am ține secret dacă am ști ceva. Rămîn deci tot încercări cu: Folcisteină (inj.), Gerovital H₂ (injecții și soluție), vitamina F, regim hipolipidic și hipoglicemic, iar local, periodic, loțiuni gen Pilofort. 2) La vîrsta dv. nu mai e posibil. 3) Ce aveți cu „mărul lui Adam“? Chiar dacă el e proeminent, veți putea cunoaște raiul pe pămînt.

G. IONESCU — Pucioasa: 1) Pe lângă exercițiile cu haltere puteți practica cele de yoga, ca cele publicate de noi în nr. 18/1968. 2) Pentru copiii școlari au fost publicate exerciții de gimnastică foarte bune în „Almanahul Șcinteia“ 1968.

CONSTANTIN VASILE — Făgăraș: 1) Vilva în jurul plantei aloe s-a dovedit a fi „mult zgomot pentru nimic“. Pînă la urmă se pare că este activă mai ales în ulcerul varicos și ulcerul gastroduodenal. Nu trebuie s-o preparați. Se găsește sub formă de injeție injectabile în farmacii. 2) În hipertensiunea arterială în afara medicamentelor se pot folosi ceaiul de visc, de traista clobanului și mace-rația de usturoi sau usturoi pur și simplu!

BELGIA

Rătăcind prin trei orașe

Ne apropiem de Anvers. Ce ciudată e cimpia netedă ca-n palmă, lipsită de construcții. Curind însă orașul ne iese în întâmpinare cu zidurile coșcovițe ale periferiei. Apoi, în fața ochilor se ivește o priveliște feerică. „Oamenii care au știut să creeze o asemenea armonie — îmi spun — sînt demni de toată stima; ei nu pot fi niște mediocrități...”

Mă aflu în fața fortăreței care a apărut cîndva orașul. N-a mai rămas din ea decît un singur zid, dar cită noblete și vigoare respiră acest uriaș! La ora 10 seara reflectoarele îi luminează turnurile, învăluind în mister interioarele meterezelor. Ce pași se aud acolo sus? O fi alergînd grăbit vreun armator năpădit de griji? Sau o fi guvernatorul spaniol, care-și trece în revistă străjile? Ori niște negustori flamanzi care așteaptă cu nerăbdare sosirea unui galion încărcat cu carmin pentru vopsirea flamurilor? După cum s-ar putea să fie ducele de Burgundia care iese în întâmpinarea unei corăbii cu trei catarge și cu pinze pictate și brodate, ce poartă la bordul ei o trufașă prințesă de Castilia.

Portul n-a fost construit ca să fie admirat; în el domnește dezordinea muncii. Cu toate acestea e un port deosebit. De secole Anversul stă de strajă la gurile Scheldei, întinzîndu-și cheiurile pe o distanță de cîțiva kilometri. Un vas aduce lemn din Norvegia, altul portocale din Italia. Pe o navă sînt marinari blonzi, pe cealaltă oacheși.

...O casă cenușie pe o uliță liniștită, o ușă fără pretenții. Îndărătul ei — secolul XVII. O scară din lemn de stejar duce la etaj. Pe ea obișnuia să urce odinioară Peter Paul Rubens, urmat de discipolii care îl venerau și îl imitau în toate, chiar și în îmbrăcăminte. Prin aceste săli trecea, dimineața, soția lui, frumoasa Isabella, controlînd dacă slujnica ștersese de praf mobila.

— Ați făcut bine că ați început vizita în Belgia cu Anversul, și vizitarea Anversului cu această casă, îmi spune bătrînul custode al muzeului. Fără orașul nostru n-ar fi existat Belgia, iar Rubens din el și-a tras inspirația. Tablourile lui ne înfățișează pe noi toți, cu ceea ce avem rău și bun... Anversul și Rubens au prosperat. S-ar putea ca dv. să vă placă mai mult suferințele lui Van Gogh sau melancolia lui Brueghel. Dar nu uitați de cită dragoste a fost nevoie pentru construirea acestui oraș și pentru pictarea acestor pinze...

Un nou o stradă oarecare, un birou obișnuit și un bărbat modest, de vrec 40 de ani, care zîmbește amabil și îmi întinde palma, în care se rostogolesc ca niște picături fragile o sută de milioane de franci. Conlocutorul meu mi le prezintă cu respect:

— Cea rotundă se numește **Briliantul dublu**, cea lunguiață — **Plăcuța**, acestea trei — **Cabochon**.

— Iar cele mari?

— **Marchiza**, **Steaua** și **Para**.

Cascada de diamante se rostogolește dintr-o mîna într-alta. O sută de milioane!

— Aftă valorează la ora actuală. Dar dacă **De Beer's** care controlează, împreună cu filialele ei, 90 la sută din piața diamantelor vrea să le scada prețul, ele se pot vinde la valoarea unor banale acțiuni petroliere.

— De unde vin pietrele prețioase?

— Materia primă se aduce din **Africa de Sud**. N-am fost niciodată acolo, dar judecînd după cele ce se spun

despre minele diamantifere, pietrele mele au pe conștiință multe vieți ome-nești. Diamantele sînt aduse mai întîi la Londra, unde trustul le repartizează. Eu le șlefuiesc doar, ceea ce face ca prețul lor să crească de zece-douăsprezece ori. Credeți că Belgia exportă mai cu seamă fier și oțel? Vă înșelați. Metalurgia furnizează șaptesprezece la sută din exporturi, iar diamantele — douăzeci și șapte. Și totul pleacă din Anvers. La fiecare patru ani corporația negustorilor de diamante dă un bal. N-aveți noroc, anul acesta nu va fi. Altminteri ați fi avut prilejul să vedeți cîteva miliarde — bijuterii rarissime — valsînd la gîtul și pe brațele soțiilor noastre.

Cum nu am această posibilitate, pornesc să admir alte rarități. În felul acesta ajung în fața unui piton lung de trei metri, de care nu mă desparte nimic, nici gratii, nici geamuri. Și să vedeți de ce. Ofidiopsihologii belgieni, sau mai exact specialiștii în șerpi, și-au studiat în amănunt protejati. Cu acest prilej au observat că pitonului îi pla-

— Nu-l adevărat — obiectează un valon. **Brugge** vine de la **briggia**, port în norvegiana veche. Scandinavii au fost cei dintîi coloniști care au ajuns la **Svinn**.

Svinn este un braț al mării, care s-a format în urma unor inundații puternice din secolul IV. Această calamitate — căci Marea Nordului a inundat atunci o provincie întreagă — a dat totuși naștere unui port înfloritor. Secolul XIII a făcut faima orașului. Rival al Londrei și al altor porturi, **Brugge** devine antrepozit principal a 22 de orașe comerciale. Din consiliul său orașenesc fac parte 20 de consilieri, 52 de bresle, fiecare cu emblema ei, reunesc 150 000 de meseriași și ateliere. La **Brugge** a luat ființă prima bursă din lume. În vremea aceea familia onorabilului **Van der Burse** locuia într-o clădire cu trei catari de lingă port. În casa lui veneau negustorii din diverse țări ca să discute despre afaceri. Curînd s-au înțeles cu toții să se întîlnească „la Burse”. Cuvîntul a prins rădăcini, intrînd în vocabularul tuturor limbilor europene în forma **bursă**. Casa există și acum și adăpostește, evident, o bancă.

Neînfricatul oraș nu se teme de nimeni. Cînd regele Franței își trimise cavalerii să-l pedepsească pentru ne-supunere, locuitorii lui îi întâmpinară pe călăreți cu niște bite zdravene. În seara victoriei, 4 000 de pinteni de aur

lichidul rubiniu cu pește cu tot. Apoi, vreme de un minut, îmi plimb mîna peste pîntece să văd cît timp are să se mai zbată și ascult ce mi se spune:

— În secolul XIX, locuitorii din **Gent** au asediat **Grammontul**. Orașul era pe cale să se stingă din pricina foamei, dar ca dușmanul să nu afle în ce situație disperată se găseau, grammontezii au început să zvîrle coșuri cu scrumbii într-o groapă din preajmă. Asediatorii s-au temut că nu-i vor putea înfrînge și au ridicat asediul. De atunci sărbătorim în felul acesta victoria orașului nostru...

J. Tremolin

(După „Vokrug sveta”)

DE PE CINCI CONTINENTE

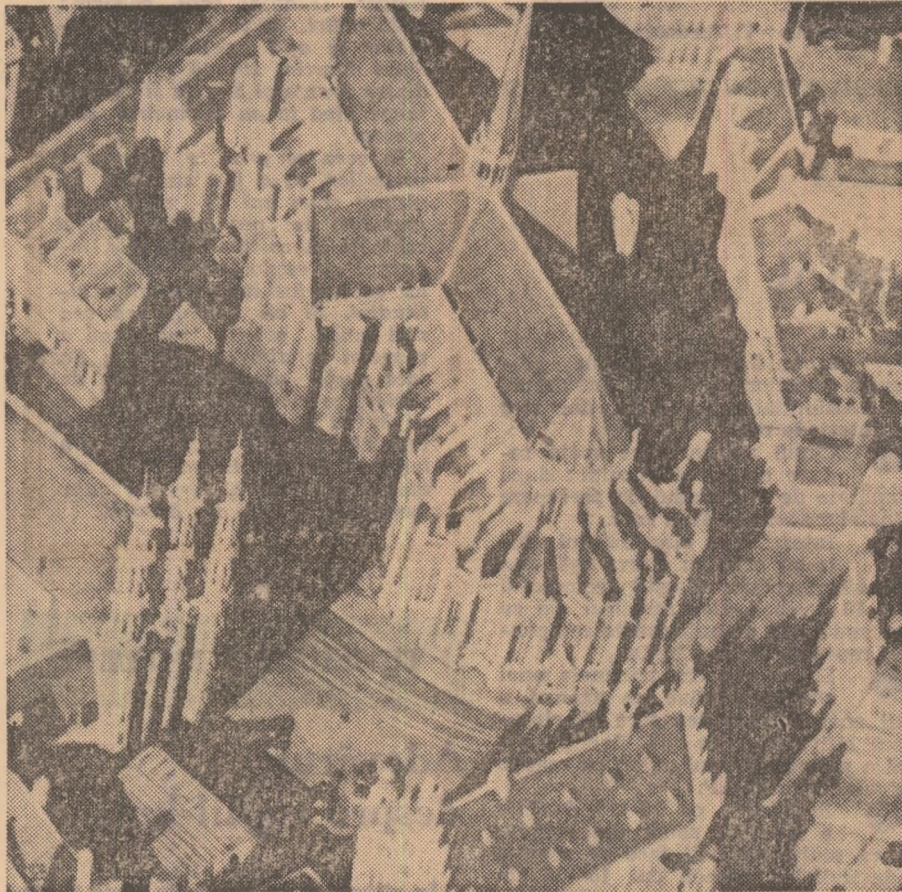
● Surprizele unor săpături arheologice ● „Recensămîntul” leilor ● O stațiune balneară la modă

Construcția unui metro la **Ciudad de Mexico** a stîrnit din primul moment îngrijorare în rîndul locuitorilor capitalei. Mulți dintre ei erau de părere că acolo nu se poate construi o asemenea arteră de transport, deoarece orașul plutește, se pare, deasupra unui mare lac subteran. Cu milenii în urmă, lacul era la suprafața solului, dar cu timpul, acoperîndu-se de ierburi, s-a transformat într-o mlaștină și s-a „scufundat”, formînd o originală pernă acvatică, care scutește orașul de cutremure frecvente.

Cu prilejul săpăturilor pentru viitorul tunel s-au făcut importante descoperiri arheologice. Căci, precum se știe, **Ciudad de Mexico** a fost construit pe locul vechii capitale aztece. Institutul național de antropologie și istorie a desemnat o comisie specială, care însoțește pe constructorii tunelului, cu scopul de a selecționa și sistematiza obiectele găsite. Recent, a fost descoperit un cimitir aztec; într-un mormînt colectiv s-au găsit schelete de oameni, bine conservate, și un mare număr de obiecte de ceramică.

În **India**, regele animalelor este socotit, pe bună dreptate, tigrul, care poate fi întîlnit în orice regiune a țării, în timp ce leul trăiește numai în pădurea **Ghir** din nord-vestul Indiei. Numărul leilor scade vertiginos. Dacă la „recensămîntul” din 1963 s-au înregistrat 283 de animale, la cel de anul acesta n-au „răspuns” nici 30. Se speră, totuși, că sînt mai mulți, dar că nu toți s-au lăsat atrași de momeala vie ca să poată fi observați de oamenii care-i urmăreau.

În ultima vreme, **Malindi**, o mică localitate de pe coasta Oceanului Indian, a devenit o stațiune balneară la modă. După ce alcătuiesc grupuri de cîte 70-80 de turiști, diverse agenții de voiaj europene le pun la dispoziție un avion și îi expediază pentru o săptămînă sau două în **Kenya**. Dacă judecăm după numărul turiștilor străini care vizitează **Malindi**, putem fi siguri că agențiile fac o afacere bună. Abundența de turiști la **Malindi** este, de altfel, explicabilă. Orașelul, de o frumusețe singulară, se numără printre puținele așezări de pe continentul african cu o existență de milenii. În acest oraș îmbogățit de pe urma comerțului dintre lumea arabă și regiunile din centrul Africii, **Vasco da Gama** a întîlnit, în 1498, un marinar care i-a indicat drumul spre **India**. În punctul unde, potrivit legendei, a avut loc întîlnirea, se înalță acum un monument: un catarg uriaș cu o pînză de beton.

Catedrala din Mons

ce căldura și că niciodată el nu se deplasează într-un loc rece. De aceea, în „cușca” unde se află un piton s-au instalat baterii, culoarele pe unde trec vizitatorii au fost prevăzute cu aparate care scad temperatura și barierele despărțitoare au fost înlăturate. Se pare că înțeleptul șarpe se consolează cu ideea că îi va putea minca pe toți vizitatorii cînd aceștia vor ieși din „frigider”.

Ceva mai departe, în niște voliere deschise și bine luminate, se află cîteva exemplare superbe de păsări ale paradisului. Nimeni nu le împiedică să iasă din „încăperile” lor și să treacă în coridorul întunecos; totuși ele n-o fac. Ghidul ne informează că aceste păsări se tem de întuneric, așa încît administrația e sigură că n-au să-și ia zborul. Astfel, datorită procedurii inventat la Anvers și cunoscut în literatura de specialitate sub numele de **Antwerpen cage system** (sistemul de cușcă Anvers) se creează iluzia de libertate totală.

Grădina zoologică abundă în denumiri ca **Palatul păsărilor**, **Casa hipopotamilor**; există chiar și Secția familială unde femelele de elefant însărcinate primesc asistență medicală. Singurul neajuns al grădinii zoologice este acela că se află la Anvers. Orașul este atît de frumos, atît de interesant încît de obicei nu-ți mai rămîne timp și pentru vizitarea parcului...

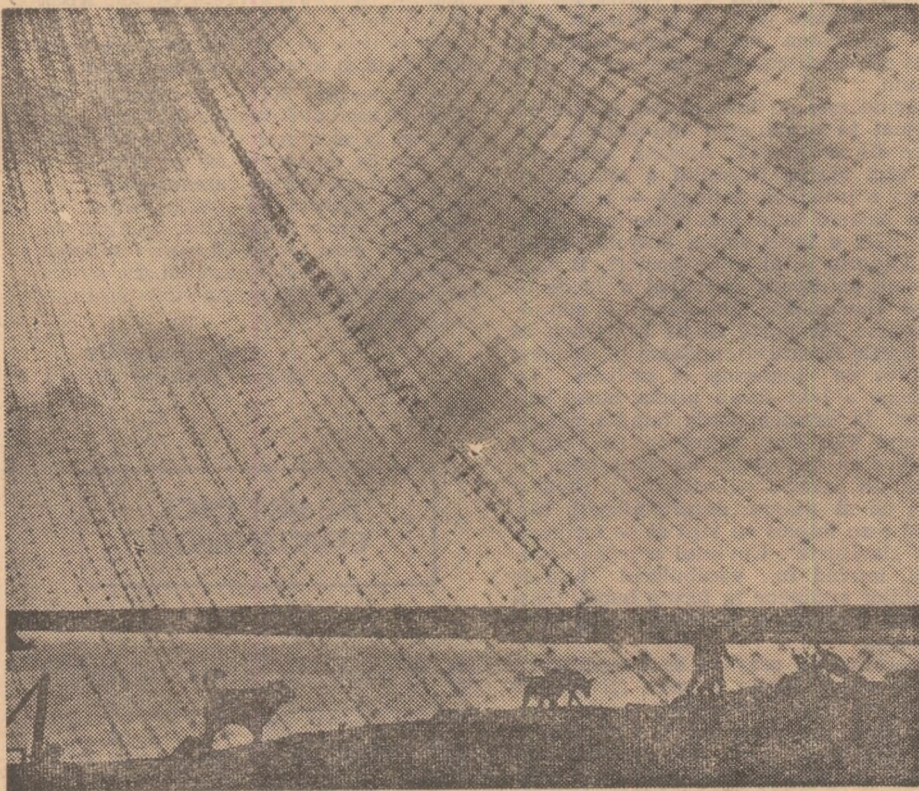
...**Brugge** (**Bruges**) este o localitate ireală.

— Vă referiți, probabil, la fostul **Brugge**, cel care a murit — observă primarul orașului, după care începe să enumere ramurile industriale nou create, precum și portul **Zeebrugge**...

Pe mine mă interesează însă vechiul **Brugge**.

— În limba noastră **Brug** înseamnă pod — îmi spune un flamand.

Pe malul Peciorei

Foto : V. Tarasevici (A.P.N.)

VIAȚA MODERNĂ

Din nou despre zgomot

A fost o vreme când zgomotele erau pentru om vestitoare de primejdii. Bubuitul tunetului, vuietul apei sau chiar claxonul unui automobil erau semnale care spuneau „ascunde-te”, „fugi” sau „dă-te la o parte”. În zilele civilizației noastre sonore, însă, zgomotele au devenit ele însele o primejdie, prevestită, de altminteri, de Robert Koch, care declara că „o dată și o dată omenirea va fi nevoită să lupte împotriva zgomotelor cu fermitatea cu care combate holera sau ciuma”.

Ce știm despre zgomotele care ne

O serenadă de 90 de decibel...

Inconjoară? În primul rând, intensitatea lor (evaluată în decibeli, unitate de măsură a tăriei unui sunet) :

Sursă	Decibeli
Foșnetul frunzelor	10
Șoaptă	25
Locuință rurală	30-40
Locuință urbană	30-55
Încăpere de lucru (în instituții)	40-70
Stradă	50-81
Metrou	95
Megafon	90-96
Automobil	100
Presă perforatoare	95-108
Ferăstrău circular	100-115
Avion obișnuit	120
Prag de senzație dureroasă	130
Avion cu reacție	140

În ceea ce privește efectele avalanșei de decibeli, în miezul cărcia trăim, s-a constatat că :

● Zgomotul continuu și uniform e mai puțin dăunător decât cel intermitent. Sunetele din registrul acut sunt mai iritante decât cele grave.

● Duzitul, fie și uniform, al motoarelor de avion produce o oboseală fizică și intelectuală care se traduce prin binecunoscuta stare de somnolență.

● Un tir prelungit de artilerie schimbă capacitatea de percepere a culorilor. Ochiul își îmbunătățește sensibilitatea la verde, dar și-o înrăutățește la roșu.

● Capul aplecat spre spate reduce acuitatea auzului : după o jumătate de oră gradul de percepere a sunetelor scade cu 41 la sută.

● Interzicerea claxonatului într-un oraș cu câteva milioane de locuitori reduce nivelul zgomotului cu 8-10 decibeli. Dar numărul din ce în ce mai mare de automobile compensează repede pierderea însăși.

● Spectatorii din tribunele unui stadion produc un zgomot a cărui energie ar putea face să clocească cîtiva litri de apă. Energia sonoră a motorului unui avion cu reacție echivalează cu 20 C.P.

● Reducerea cu 10-15 decibeli a fondului sonor din încăperile cu mulți salariați face să crească productivitatea muncii cu 15-18 la sută.

● Trîntirea portierelor automobilului e considerată în Elveția o abatere de la „legile liniștii” și sancționată ca atare. În Franța e interzisă folosirea aparatelor de radio portative în locurile publice ; posesorii de automobile care s-au făcut vinovați de tulburarea liniștii sînt amendatți, iar recidiviștilor li se confiscă permisul. În Insulele Bermude e interzisă circulația motocicletelor fără amortizoare de zgomot.

Nu numai specia umană are de suferit de pe urma „civilizației sonore”. Zoologii au constatat că sub influența sunetelor puternice și prelungite unele specii de animale își pierd capacitatea de reproducere.

În urmă cu cîtiva ani, crescătorii de păsări din Sosnovo, regiunea Leningrad, au văzut într-o bună zi că lacul în care obișnuiau să se bălăcească circurile de găște era acoperit în întregime de pene. Păsările „năprliseră” peste noapte și arătau jalnic. Vina o purta un buldozer care lucrase prin apropiere timp de două zile. Nici vacilor nu le place zgomotul. Folosirea aparatelor de muls „gălăgioase” reduce simțitor cantitatea de lapte. În urma experiențelor efectuate în mai multe ferme din regiunea Moscova au fost adoptate măsuri care interzic orice lucrări zgomotoase în apropierea grajdurilor de vite.

Unda de șoc declanșată de avioanele cu reacție omoară larvele albinelor, dar are efecte nefaste și asupra insectelor adulte, care își pierd simțul de orientare și capacitatea de lucru. Pînă și florile protestează, în felul lor, împotriva exceselor sonore. O garoață așezată lângă un aparat de radio se ofilește repede.

Dar dacă zgomotul știe să ucidă, înscamnă că el poate fi folosit în scopuri practice. Astfel, în Canada a fost experimentată o nouă metodă de exterminare a fluturului de porumb cu ajutorul sunetelor de înaltă frecvență (de 50 de kilohertzi) Țînțarilor, care sînt mai re-

zistenți, li s-a aplicat o doză de 200 de kilohertzi.

Se pare, deci, că a sosit momentul despre care vorbea Robert Koch : omenirea trebuie să lupte împotriva zgomotelor nocive cu fermitatea cu care a combătut ciuma și holera. În acest scop a luat ființă Asociația internațională de combatere a zgomotului.

A. Poleakov

GEONAUTICĂ

Recordurile peșterilor

Uniunea internațională de speologie a publicat recent lista celor mai mari și mai adînci peșteri din lume. Aceste imense cavități ale planetei noastre interesează nu numai pe cercetători, ci și pe sportivii care practică alpinismul subteran.

Potrivit datelor publicate, recordul adîncimii îl deține grotă Berger (Franța), care „coboară” 1 122 metri. Pe locul imediat următor se află peștera Pierre Saint Martin, situată la granița dintre Franța și Spania și care ajunge pînă la un kilometru sub pămînt.

În ceea ce privește lungimea peșterilor, ea a fost studiată în ultimii cinci ani de numeroase expediții de „geonauți”, speologi echipați cu costume speciale, întocmai ca exploratorii adîncurilor submarine sau ai marilor altitudinilor. Ei au stabilit că cea mai lungă galerie subterană a planetei se află în Elveția. Ea face parte dintr-un sistem de peșteri ce comunică între ele și se întinde pe 85,2 kilometri. Grotele din Podolte (U.R.S.S.), cu o lungime de 26,3 kilometri, se situează pe locul al cincilea din lume și al treilea din Europa.

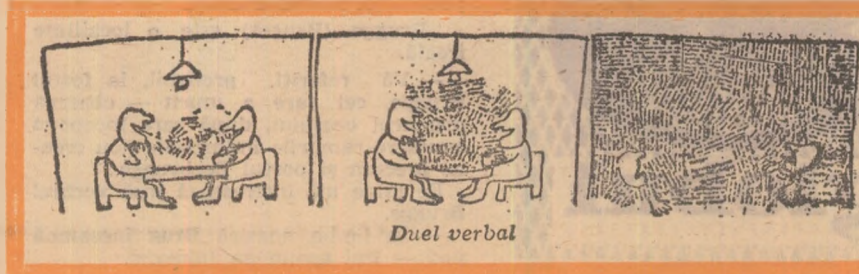
TEMEIURILE MITULUI

Adevărul despre copiii-lupi

În ultimul timp presa din toate țările a revenit insistent asupra enigmei așa-numiților copii-lupi, un subiect ce pare dat uitării. Dar, în afara aspectului senzațional al acestor descoperiri, soarta micilor sălbăticiuni umane n-a înecat să-i preocupe pe oamenii de știință. La ce concluzii au ajuns psihologii, sociologii, medicii ?

Unele fapte sînt incontestabile : copiii găsiți sau capturați în pădure au deprinderi identice cu ale lupilor. Afirmațiile că ar fi fost hrăniți de lupi sau crescuți vreme îndelungată în mijlocul lor n-au putut fi însă controlate, singurul argument în favoarea acestor păreri fiind uimitoarea asemănare dintre comportarea lupilor și a copiilor găsiți. Firește, argumentul nu poate fi satisfăcător pentru știință, cu atît mai mult cu cît, dintre toți martorii la descoperirea copiilor-lupi, unul singur a susținut că i-ar fi văzut ieșind din birlogul unui lup. Dar mărturia e veche și poate că a ajuns denaturată pînă la noi.

Primii care au încercat să despărț adevărul de legendă au fost psihiatrul. Ei au conchis că, pentru a deveni un veritabil copil-lup (folosind o denumire consacrată, deși i s-ar putea spune tot atît de bine copil-panteră sau copil-gazelă), micul om ar trebui să aibă facultățile mintale intacte. Un idiot în înțelesul strict medical al cuvîntului n-ar fi în stare să se transforme în lup, după cum este incapabil să întrunească însușirile specifice umane.

Duel verbal

Ramu, ultimul copil-lup, n-a reușit să învețe să vorbească și nici să se miște, ilustrînd definiția științifică a idioției : un grad maxim de deficit congenital al dezvoltării mintale, caracterizat prin incapacitatea învățării scrisului, cititului, vorbirii și prin neputința de a se hrăni și deplasa singur.

Sociologul W. Ogborne, profesor la Universitatea din Chicago, a studiat un copil găsit în jungla indiană, despre care se spunea, de asemenea, că ar fi fost crescut de lupi. Ștînd de vorbă cu oamenii care îl descoperiseră și ținîndu-l sub o îndelungată observație, Ogborne a ajuns la concluzia că băiatul nu văzuse niciodată un lup. Mai mult, sociologul american consideră că orice asociație între comportarea așa-numiților copii-lupi și animalele care le-au împrumutat numele ține de o seamă de confuzii generate de ignoranță și de unele coincidențe. Legende s-au născut din prezența copiilor în pădure și din comportarea lor, ce se apropie mai curînd de aceea a animalelor decât a oamenilor. Există, însă, o stare patologică numită autism, întilnită la copii care n-au văzut niciodată jungla sau animalele sălbatice. Cei ce suferă de această boală se manifestă întocmai ca copiii-lupi, scot sunete nearticulate, umblă în patru labe, își dezvelesc dinții cînd sînt întărîtați și mușcă. În timpul zilei ei preferă să se ascundă în „viziuni” înjghebate din pățuri și perne, în timp ce noaptea rătăcesc de colo-colo.

Teoria „copiilor-nelupi” e susținută și de prof. Bruno Bettelheim, specialist în patologie infantilă. La baza legendelor afirmă el, se află manifestările formelor acute de autism, întilnită la copii trăiesc într-o totală izolare psihică de lumea exterioară. Unii dintre ei pot fi învățați să vorbească, alții însă, deprind niciodată graiul omenesc. Posibilitățile le sînt determinate de vîrsta la care a apărut boala.

Cum se explică, însă, că, la vederea animalelor, cei mai mulți „copii-lupi” dau semne de o incîntare nestăpînită ? „Foarte simplu, răspund partizanii teoriei copiilor adoptați de lupi, ei se bucură pentru că și-au întilnit vechii prieteni în mijlocul cărora au crescut”. În aparență ei au dreptate. Dar o fetiță grav bolnavă, născută într-o clinică și ținută sub permanentă observație a medicilor, văzînd într-o zi un ciine, a fost cuprinsă de un entuziasm neobișnuit, a început să alerge în jurul lui în patru labe, să scințesească și să urle ca un lup. Fetița nu fusese niciodată în pădure și habar n-avea ce este un lup. Explicația e că tuturor copiilor le plac animalele sau cel puțin se simt atrași de ele.

Există cazuri, ce-i drept destul de rare, cînd micii bolnavi își recapătă rațiunea, fie în urma unui tratament susținut, fie din cauze încă neelucidate. Devenind normali, ei se dezbară de deprinderile de „lupi”, comportarea lor corespunzînd stadiului de dezvoltare psihică și intelectuală la care se aflau în momentul declanșării bolii.

Așadar, după părerea multor oameni de știință, copiii-lupi nu sînt „lupi” prin adopțiune, ci suferinzi de diferite boli psihice, copii care s-au rătăcit în junglă sau au fost abandonați acolo de părinții îngrozii de manifestările lor anormale. Cei cîtiva supraviețuitori descoperiți au avut norocul să nu moară de foame sau sfîșiți de animalele sălbatice.

I. Vilenski

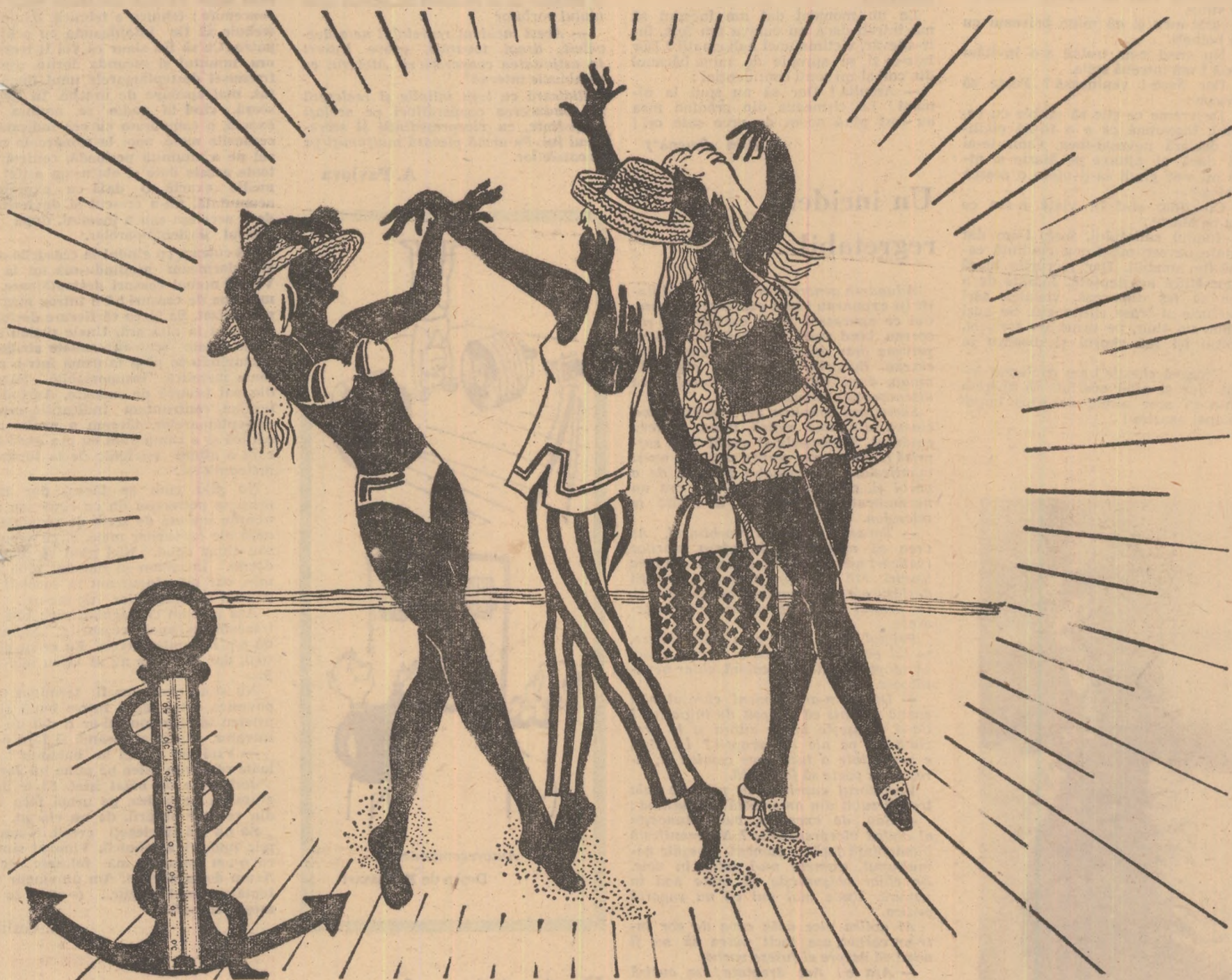
Prilej de economii:

TÎRGUL DE VARĂ

8 IULIE - 31 AUGUST

Preturi reduse pînă la 30% la articolele specifice sezonului estival

ESTE SEZONUL ARTICOLELOR DE PLAJĂ
ALEGEȚI-VĂ ÎN MAGAZINE,
DINTR-UN BOGAT SORTIMENT :

PENTRU PLAJĂ :

- Rochii din țesături bumbac imprimat în desene noi, viu colorate (art. Celeste, Mugur) — 150 lei
- Rochii de plajă din art. „Molipol” uni și în desene noi completate cu pălării și sacoșe din același material. Țesătura este de ultimă modă pe plan mondial (pentru îmbrăcămintea de plajă și vacanță) 150—180 lei
- Pantaloni și compleuri pentru vacanță din țesături bumbac coordonate (pantaloni în dungă cu jachete uni și bluzoane asortate din aceeași țesătură) compl. 180 lei
- Fuste-pantaloni cu bluze asortate din țesături de bumbac, import, în culori de ultimă modă — compl. 160 lei

PENTRU ȚINUTĂ DE STRADĂ :

- Rochii de vară din in uni în culori variate, țesături practice pentru vară — 60—150 lei
- Rochii de vară din imprimeuri, țesături de in cu poliester imprimat — neșifonabil. Se calcă ușor cu fier aproape rece — 160 lei
- Bluze din țesături bumbac imprimate, uni, fantezi — 80 lei
- Bluze din țesături de mătase „Cerceluș” imprimate în desene noi — 80 lei.

Farfuria zburătoare de la cișmea

Pe la șase dimineața am auzit un zgomot suspect. Întii un fel de scrișnet, pe urmă ceva care aducea cu piuitul unei jucării de cauciuc. În aceeași clipă în curtea noastră ateriza un fel de farfurie zburătoare.

— Ia te uită, i-am șoptit nevesti-mi, ce o mai fi și bazaconia asta?

Nevastă-mea n-apucă să-mi răspundă, că chepengul farfuriei se ridică și lăsa să treacă ceva care putea fi o maimuță degenerată sau un liliac.

— Dumnezeu! exclamă nevastă-mea. O lighioană, și încă vie!

Că era vie nu încăpea nici o îndoaială. Lighioana țopâi spre cișmea, o privi câteva clipe cu atenție, pe urmă în-

toarse robinetul. Când apa începu să curgă, vietatea chițăi ascuțit și se apucă să bea, dacă ceea ce făcea se putea numi a bea, căci pompa apa într-o deschizătură cam în dreptul omoplatului stîng.

Nevastă-mea și cu mine priveam cu ochii holbați.

— Nu crezi că ar trebui să-o invităm în casă? mă întrebă soția.

— Dar dacă-i veninoasă? Poate să ne înțepie!

— De vreme ce știe să umble cu robinetul, înseamnă că e o ființă civilizată, declară nevastă-mea. Cum te-ai simți dacă ai ajunge pe Marte și nimeni nu s-ar gândi să-ți ofere o ceașcă de cafea?

— Cît timp sint în viață n-am ce căuta pe Marte.

În fundul sufletului, însă, i-am dat dreptate nevesti-mi. Buna cuviință cerea să fim amabili. Dar lucrurile luară o întorsătură neașteptată. Înainte de a apuca să ies din casă, vietatea sări în farfurie și trase chepengul. Se auzi din nou un țiuit, pe urmă un scrișnet, aparatul își luă zborul și dispăru în nori.

— Grozavă chestie! am exclamat încântat, dar și nițel speriat. Să sperăm că n-o să aibe nimic de spus împotriva apei noastre!

Fotografiile se amuză

— Ce v-a apucat să aduceți tar la modă garniturile din pene de struț?

Foto: P. Nosov

— Lasă apa! Mai bine închipuie-ți ce invidioși or să fie vecinii! Îți dai seama că sintem primii oameni din lume care putem jura că ființele extraterestre beau cu omoplatul? Îmi vine să rid cînd îmi amintesc cum și descriu pe marșienii autorii de povestiri științifico-fantastice! Să știi că o să devenim celebri!

— Nu-i exclus să ai dreptate. Da, ar trebui să popularizăm întimplarea asta cu farfuria zburătoare!

M-am apucat de treabă fără întîrziere. Ajuns la birou, i-am povestit șefului despre vizita marșianului. După o jumătate de oră în fața mea se afla un medic.

— Zici că ai văzut un marșian? mă întrebă el amabil.

I-am povestit totul cu lux de amănunte.

— Orele suplimentare sînt de vină, conchise el. Trebuie să faci un efort și să-ți canalizezi gîndurile în altă direcție. Îți recomand niște băi...

— Nu-mi trebuie băi! am protestat. Mă simt foarte bine. În afară de asta, mi s-a promis o avansare. Iar pe marșianul ăla care bea cu omoplatul, l-am văzut și pace!

N-am fost avansat, în schimb am făcut cîteva băi.

Între timp nevastă-mea apucase și ea să povestească despre farfuria zburătoare și se alesese cu cîteva remarcări nu prea măgulitoare. Cînd ne plimbam pe stradă copiii ne arătau cu degetul și scandau:

— Mar-ți-e-nii! Mar-ți-e-nii!

Nimeni nu ne lua în serios. Ajunseserăm să fim considerați spirițiști, adventiști, ba chiar amatori de muzică simfonică.

La un moment dat am început să mă întreb dacă nu cumva am fost, într-adevăr, victima unei halucinații? Dar într-o zi se apropie de mine băcanul din colț și-mi șopti confidențial:

— Ascultă! Dar să nu spui la nimeni! La cișmeaua din grădina mea au fost pînă acum de vreo șase ori!

(Din „Smena“)

Un incident regretabil

Adunarea generală era în toi. Vorbitorii își expuneau ideile cam o oră fiecare. Cei ce apucaseră să ia cuvîntul se răcoreau bînd apă. Membrii prezidiului priveau grav drept înainte. Ceilalți lincezeau, înviortîndu-se numai cînd bănuiau, după intonația vorbitorului, că discursul se apropia de sfîrșit.

Secretarul umpluse zece pagini, cînd cineva din sală ridică mina și ceru cuvîntul. Revenindu-și rapid din surprîză (tîndrul care ceruse cuvîntul nu-și manifestase în prealabil intenția de a vorbi și, ceea ce era mai rău, era un necunoscut), președintele îl invită la microfon.

— Tovarăși! Incepu vorbitorul. Aș vrea să menționez, în afara marilor realizări ale colectivului nostru, și unele lipsuri. Mă voi opri asupra activității desfășurate de membrii conducerii și, în primul rînd, de primul vicepreședinte.

Primul vice, luat prin surprîndere, se foi pe scaun, în rest încercînd, însă, să adopte o atitudine calmă, chiar nepăsătoare.

— De ce n-are nimeni curajul să-i spună deschis că e lipsit de inițiativă? Că-și însușește ideile altora și le prezintă ca pe ale lui proprii? În plus, e președinte a încă zece comisii și, firește, nu poate să facă față.

Vorbitorul cuprinse cu privirea sala trezită subit din amorțeală și continuă:

— Sau, de exemplu, cum muncește al doilea vicepreședinte? Nu manifestă bunăvoință față de oameni, e veșnic nemulțumit, numeni nu-i intră în voie. Ba chiar obișnuiește să caute nod în papură. Unde mai pui că nu suportă critica.

Al doilea vice nota ceva de zor într-un carnet, așa încît putea să nu fi auzit că despre el fusese vorba.

— Așa e! Are dreptate! se auziră voci în sală.

— În ceea ce privește secretarul, e un registru ambulant. Dacă am putea să-l demontăm, ca pe un mecanism electronic, n-am găsi în el nici inimă, nici suflet.

Președintele, care între timp își luase înima-n dinți și reușise să pară încîntat de observațiile critice, își mută privirea spre vorbitor, zîbindu-i cu bunăvoință. Ochii lui radiau căldură în timp ce se gîdea: „Va vorbi oare și despre mine? În cazul ăsta va trebui să-mi recunosc greșelile și să-i mulțumesc pentru critică. Dar ia te uită cu cîtă satisfacție îl ascultă sala!“

— În încheiere aș vrea să spun cîteva cuvinte despre președintele nostru, spuse vorbitorul.

Zîmbetul binevoitor al președintelui se lăși.

— Aș vrea să-l critic pentru faptul că nu stimulează critica și simțul autocritic. Antevorbitorii mei, de pildă, n-au suflat un cuvînt despre lipsurile din munca noastră, a tuturor, iar darea de seamă a prezentat numai aspectele pozitive. Și toate acestea din inițiativa președintelui. De aceea socot că președintele cooperativei „Motorul cu combustie internă“ trebuie...

— Care „Motor cu combustie inter-

nă? îl întrebă președintele, cu același zîmbet blajin.

— Cum care „Motor“? Nu sintem membri ai cooperativei „Motorul cu combustie internă“?

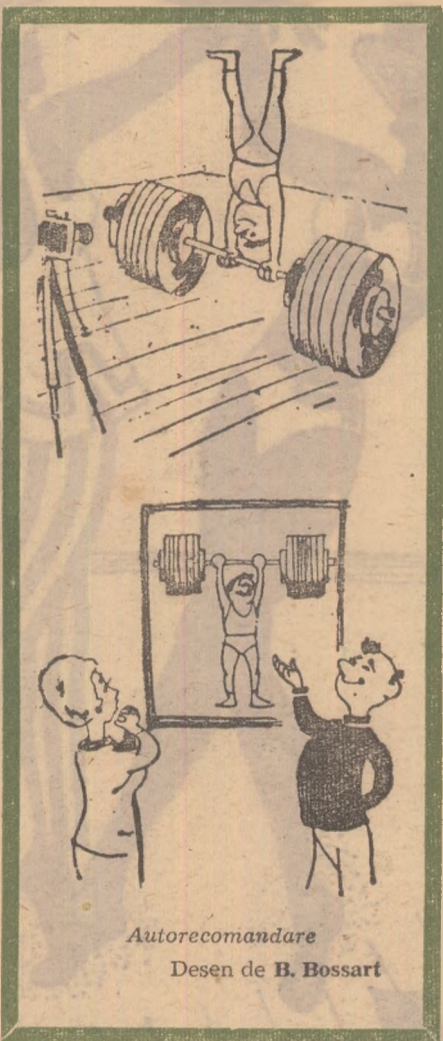
— Nu, răspunse președintele, sintem cooperativa „Pantoful modern“. „Motorul cu combustie internă“ își are sediul cu un etaj mai sus.

Fața vorbitorului se făcu roșie ca un măr pînguit. Cînd ușa se închise în urma lui, președintele trase concluziile ședinței. Spuse cite ceva ce trebuia spus și încheie cu o remarcă la adresa ultimului vorbitor.

— Acest incident regretabil ne-a dezvăluit, dragi tovarăși, grave lipsuri în activitatea cooperativei „Motorul cu combustie internă“.

Ridicîră cu toții mîinile și realeseră în conducerea cooperativei pe același președinte, cu vicepreședinții și secretarul lui. Pe urmă plecără mulțumiți pe la casele lor.

A. Pavlova

Autorecomandare
Desen de B. Bossart

Deșteptătoarele

Pe vremuri nu erau ceasuri deșteptătoare, ci cocoși. Nu erau nici barometre. Existau, însă, măgari, aceste dobitoace răbdătoare și de o proverbială încăpăținare, ale căror răgete vesteau, celor ce știau să le interpreteze, schimbarea timpului. În zilele noastre dispunem de ceasornice și de alte mecanisme de înaltă precizie.

Mărturisesc că vreme îndelungată am rămas nepăsător în fața schimbărilor radicale din tehnica cronometriei. În cele din urmă, însă, m-am lăsat tîrît de curent și mi-am cumpărat un deșteptător. Dar așa cum pofta vine

mîncînd, achiziționarea unui deșteptător te imboldește să-ți procuri și altele: unul de bucătărie, nu prea arătos (de aia îi și zice „de bucătărie“), un altul de voiaj, cu pretenții de eleganță, și unul mic și cochec care pare făcut pentru nopțieră.

Curînd mi-am dat seama că aceste ceasuri nu mă scuteau de dorința de a avea și un deșteptător de mare precizie, așa că mi-am cumpărat un ceas de mină cu sonerie.

În sfîrșit... Aș păcătui spunînd că nu erau bune, eu însă am ideile mele preconceptuate: tehnica e tehnică, dar omul trebuie să fie întotdeauna cu ochii în patru. Ca să fiu sigur că voi fi trezit la ora, minutul și secunda dorite, așezam frumuseț deșteptătoarele unul lingă

celălalt, mai aproape de ureche. În fiecare seară, cînd la radio se anunța ora exactă, o comparam cu cea indicată de ceasurile mele, apoi le urmăream mersul pe o anumită perioadă, confruntam toate aceste date și obțineam astfel ora medie exactă. O dată cu experiența acumulată, mi-a crescut și dexteritatea de a accelera sau a încetini, după caz, mersul deșteptătoarelor.

Mă culcam cu gîndul la ceasurile mele și adormeam gîndindu-mă tot la ele. Visam numai ceasuri deșteptătoare. O mulțime de ceasuri! Un întreg magazin specializat. Se făcea că fiecare deșteptător suna la altă oră. Unele țîriiau abia auzit, altele scoteau sunete stridente, contopindu-se pînă la urmă într-o poli-fonie metalică insuportabilă. Săream din pat leacără de sudoare. Aprindeam lumina, confruntam indicațiile tuturor deșteptătoarelor, făceam o medie aritmetică și o comparam cu ora exactă pe care o aflam telefonic de la Institutul meteorologic.

Nu știu cum se făcea, dar toate astea se petreceau nu cu cinci sau zece minute înainte de seria de semnale sonore ale ceasurilor mele, ci cu vreo două sau chiar două. Nici gînd să mă dormi. Înceeam să număr pînă la o mie, dar mă incurcam în socoteli din pricina numeroaselor tic-tac-uri.

Așa pășeam cu regularitate: întii mă trezeam eu, apoi ceasurile. Niciodată nu s-a întimplat invers. Eu eram punctual, dar nici ele nu se lăsau mai prejos.

Nu știu cum s-ar fi terminat toată povestea asta, dacă într-o bună zi un prieten înțelept nu mi-ar fi dat un sfat salvator, exprimat laconic și fără ocol:

— Vrei să ajungi la balamuc? Dacă toate ceasurile astea pe mina lui Jorka!

Jorka era un băiat isteț. El le așeză grămadă pe podea, pe urmă făcu rost, din resurse proprii, de un ciocan.

Să nu mă înțelegeți greșit. N-am nimic împotriva tehnicii. Vinovat sint eu că n-am știut să mă folosesc de ea. Acum dorm perfect. Am un singur deșteptător, unul singur... (s-s-st! se numește cocoș!).

G. Gulia

Fără cuvinte